МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ПЕРЕКЛАДУ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Кваліфікаційна робота магістра

на тему: **ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ФРАЗОВИХ ДІЄСЛІВ В АНГЛОМОВНІЙ ХУДОЖНІЙ ЛІТЕРАТУРІ ТА ПРОБЛЕМИ ЇХ ПЕРЕКЛАДУ**

Виконала: студентка 2 курсу магістратури, групи 8.0354-ап-з спеціальності 035 Філологія спеціалізації 035.041 германські мови та література (переклад включно), перша - англійська освітньо-професійної програми Переклад (англійський)
Бичина Анастасія Олександрівна

Керівник: доц., д-р філософії з філології Сєдакова М. В.

Рецензент: доц., д.ф.н. Шевченко О. І.

Запоріжжя – 2025

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет іноземної філології_____
Кафедра Теорії та практики перекладу з англійської мови_____
Освітній рівень магістр_____
Спеціальність 035 Філологія _____
Спеціалізація 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська_____
Освітньо-професійна програма Переклад (англійський)_____

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри _____
__Запольських___С.П._____
«____»_____ 2025 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА

_____Бичина Анастасія Олександрівна_____
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи магістра (проекту) __«Особливості використання фразових дієслів в англомовній художній літературі та проблеми їх перекладу»_____

Керівник кваліфікаційної роботи (проекту) Сєдакова М. В., доц., д-р філософії з філології_____
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)
затверджені наказом ЗНУ від «_13_» __березня____ 2025 року № 398-с

2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи (проекту) 01.12.2025 р.__

3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи (проекту) художні твори (Ш. Бронте "Jane Eyre", Дж. Роулінг "Harry Potter and the Philosopher's Stone"), переклади українською мовою, довідкова лексикографічна література, класифікація та переклад фразових дієслів.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) 1) визначити семантичні та структурні типи фразових дієслів в сучасній англійській мові, 2) виявити труднощі перекладу, 3) здійснити огляд джерел щодо класифікації та семантичних особливостей фразових дієслів, 4) зробити аналіз перекладу фразових дієслів українською мовою, 5) визначити особливості функціонування фразових дієслів у художніх творах.

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Сєдакова М. В., доц., д-р філософії з філології	09.06.2025	09.06.2025
Розділ 1	Сєдакова М. В., доц., д-р філософії з філології	04.09.2025	04.09.2025
Розділ 2	Сєдакова М. В., доц., д-р філософії з філології	03.10.2025	03.10.2025
Висновки	Сєдакова М. В., доц., д-р філософії з філології	31.10.2025	31.10.2025

6. Дата видачі завдання 02.06.2025 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи (проекту)	Примітка
1.	Пошук наукових джерел з теми дослідження, їх аналіз	лютий – квітень 2025	виконано
2.	Добір фактичного матеріалу	травень 2025	виконано
3.	Написання вступу	червень 2025	виконано
4.	Написання теоретичного розділу	вересень 2025	виконано
5.	Написання практичного розділу	жовтень 2025	виконано
6.	Формулювання висновків	жовтень 2025	виконано
7.	Проходження нормоконтролю	листопад 2025	виконано
8.	Одержання відгуку та рецензії	листопад–грудень 2025	виконано
9.	Захист	грудень 2025	виконано

Автор роботи несе персональну відповідальність за відсутність в роботі несанкціонованих текстових запозичень (академічного плагіату)

Магістрант _____ А. О. Бичина
(підпис) (ініціали та прізвище)

Керівник роботи _____ М. В. Сєдакова
(підпис) (ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер Г. О. Хацер

РЕФЕРАТ

Дипломна робота – 57 стор., 50 джерел, 4 додатки.

Об'єкт дослідження: фразові дієслова в англомовній художній літературі

Предмет дослідження: структурні, функціональні та семантичні особливості фразових дієслів та способи їх перекладу українською мовою.

Мета роботи: визначити специфіку використання фразових дієслів в англомовній художній літературі (Ш. Бронте "Jane Eyre", Дж. Роулінг "Harry Potter and the Philosopher's Stone") та з'ясувати основні труднощі їх перекладу.

Теоретико-методологічні засади: наукові дослідження з лексикології, перекладознавства та граматики (О. С. Воробйова, Т. М. Ніколаєва, Н. Д. Дідо та інші); сучасні англомовні словники (Cambridge, Oxford, Collins); порівняння, опис та аналіз фразових дієслів.

Отримані результати: визначено особливості семантики та функціонування фразових дієслів в англійській художній літературі, зроблено аналіз специфіки перекладу фразових дієслів українською мовою, виявлено труднощі їхнього перекладу, уточнено семантичні та структурні характеристики фразових дієслів.

Ключові слова: *фразові дієслова, художня література, семантика, перекладацькі трансформації, переклад*

ЗМІСТ

ВСТУП…… 3

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ АНГЛІЙСЬКИХ ФРАЗОВИХ ДІЄСЛІВ…… 6

1.1 Специфіка використання фразових дієслів в англійській мові……. 6

1.2 Принципи класифікації фразових дієслів в англійській мові……... 12

1.3 Особливості перекладу англійських фразових дієслів українською мовою…… 20

1.4 Ефективні способи запам'ятовування фразових дієслів……... 28

РОЗДІЛ 2 СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ ФРАЗОВИХ ДІЄСЛІВ В АНГЛОМОВНІЙ ХУДОЖНІЙ ЛІТЕРАТУРІ……... 37

2.1 Репрезентація фразових дієслів у романі Ш. Бронте «Джейн Ейр»... 37

2.2 Фразові дієслова в пригодницькому романі Дж. К. Роулінг «Гаррі Поттер і філософський камінь……..... 45

2.3 Проблеми перекладу англійських фразових дієслів українською мовою на основі художніх творів…….. 51

ВИСНОВКИ…… 56

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ……... 58

ДОДАТКИ…… 62

ВСТУП

Тема перекладу фразових дієслів набуває великого значення у сучасному перекладознавстві. Багато науковців приділяють увагу проблемі перекладу фразових дієслів, особливостям їхнього використання в різних типах дискурсу. Зокрема, питанням вивчення та класифікації фразових дієслів займалися Н. Дідо [Дідо 2016], І. Зозуля [Зозуля 2015], Т. Ніколаєва [Ніколаєва 2018], Ю. Пушкіна та В. Дюдяєва [Пушкіна, Дюдяєва 2012], В. Шеленко [Шеленко 2015], Д. Черненко [Черненко 2019], А. Заптія [Заптія 2023].

Значний внесок у дослідженні фразових дієслів зробила О. С. Воробйова [Воробйова, с. 45], яка аналізувала семантичні, структурні та деривaційні особливості фразових дієслів. У своїх роботах О. С. Воробйова розглядає те, що фразові дієслова виконують не тільки лексичну функцію, а й стилістичну, яка формує динаміку та образність художнього тексту. Також важливим дослідженням займався Д. В. Черненко [Черненко 2019], його робота акцентує увагу на труднощах перекладу англійських фразеологічних одиниць, у тому числі і фразових дієслів. Дослідник наголошує на важливості використання перекладацьких стратегій та контекстуального аналізу для того, щоб передати стилістичні особливості та смисл англійських фразових дієслів українською мовою. Це питання актуальне і його необхідно з’ясувати: як часто вживаються фразові дієслова і з якою метою – щоб надати висловлюванню певного відтінку чи з іншою метою. Зокрема, Дейн Нікколс у своїй книзі «Visual Phrasal Verbs» [Nicholls 2019, p. 328] розкриває всю особливу красу фразових дієслів і зазначає, що майбутній розвиток англійської мови полягає у всебічному їх використанні.

Актуальність роботи полягає у вивченні використання та прикладів лексичних одиниць із фразовими дієсловами у сучасній англійській мові та в англомовній художній літературі.

Наукова новизна роботи полягає у аналізі фразових дієслів, особливо їхнього смислового значення; у виявленні перекладацьких стратегій; у створенні списку зі 100 англійських фразових дієслів, які найчастіше вживають носії мови в художній літературі на матеріалі Ш. Бронте “ Jane Eyre” [Бронте 2020] та Дж. К. Роулінг “ Harry Potter and the Philosopher’s Stone” [Роулінг 2021]. Також дослідити використовуючи різні методи дослідження (методу пошуку, методу порівняльного аналізу тощо) фразових дієслів в художній літературі носієм мови, визначити специфіку їхнього перекладу, а також з’ясувати, які з видів фразових дієслів використовуються у відсотковому співвідношенні частіше, ніж інші.

Об’єкт дослідження – лексичні вирази з фразовим дієсловами в англійській художній літературі як складова англійської мови та особливості їхнього перекладу.

Предмет дослідження – семантичні, функціональні та структурні особливості фразових дієслів, способи їх перекладу та частота їх вживання носієм мови в англомовній художній літературі.

Мета дослідження – проаналізувати фразові дієслова в англомовній художній літературі, визначити особливості та труднощі їхнього перекладу українською мовою.

Завдання дослідження, що випливають із поставленої мети:

- поглибити знання про англійські фразові дієслова та їх переклад, а також з’ясувати їхнє значення в англомовній художній літературі;
- довести практичне значення дослідження цієї теми;
- навчитися застосовувати теоретичні й практичні методи пізнання під час роботи над темою;
- довести високу частотність уживання фразових дієслів у художній літературі носіями мови.

Матеріалом дослідження стали англомовні фразові дієслова, що використовуються в художніх творах.

Методи дослідження: аналіз наукової та художньої літератури; метод узагальнення здобутих знань; метод аналізу й порівняння отриманої інформації; зіставлення дослівного та змістовного перекладу; дослідження додаткових джерел інформації.

Структура роботи: дослідження складається зі вступу, двох розділів, висновків, додатку та списку використаної літератури.

У вступі подано загальні відомості про дану наукову працю: починаючи від обґрунтування вибору теми, її мети й завдання, актуальність дослідження, визначено об’єкт, предмет і структуру роботи.

У першому розділі подано загальні відомості про англійські фразові дієслова, їхню класифікацію, особливості перекладу та способи запам’ятовування.

Другий розділ містить лексичне значення та особливості вживання фразових дієслів у художній англомовній літературі на основі аналізу праці англомовних авторів.

У висновках подано узагальнені результати виконаної роботи.

Додаток містить:

- список із 200 фразових дієслів;
- опорні таблиці “phrasal verbs”;
- матеріал «Правила вивчення фразових дієслів» (укладений на основі опорних таблиць).

Загальна кількість сторінок – 57. Кількість використаних джерел – 50, додатків – 4.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ АНГЛІЙСЬКИХ ФРАЗОВИХ ДІЄСЛІВ

1.1. Специфіка використання фразових дієслів в англійській мові

У наукових статтях науковці аналізують фразові дієслова з точки зору семантики, функцій, структури та труднощів їх перекладу. Наприклад, Дідо Н. Д. підкреслює динамічний характер фразових дієслів і те, що їхнє значення розширюється відповідно до змін у мовленні [Дідо 2016]. Зозуля І. Є. аналізує принципи відмежування фразових дієслів від простих і складних дієслівних конструкцій [Зозуля 2015]. Ніколаєва Т. М. класифікує фразові дієслова за типом післядієслівного компонента (прислівника або прийменника) і також звертає увагу на труднощі вивчання фразових дієслів для тих, хто вивчає англійську мову [Ніколаєва 2018]. Розглядаються особливості вживання фразових дієслів, здійснено класифікування фразових дієслів за різними класифікаційними ознаками, аналізуються вміння та навички їх перекладу.

Для грамотного й коректного спілкування або написання текстів англійською мовою необхідно вивчити всі частини мови, проте особливе місце серед них посідає дієслово. Дієслово – це самостійна частина мови, яка виражає дію або стан предмета, явища чи особи. Форма дієслова змінюється залежно від особи та числа, у яких воно вживається [Романов, Зав’язків 2004].

Дж. Поуві вважає,що фразове дієслово це поєднання простого дієслова і адвербіального постпозітіва (післялого) [Поуві 1990]. Оксфордський словник трактує фразові дієслова як словосполучення дієслова з прислівником або прийменником, або з тим та іншим, яка утворює нове

значення, відмінне від значення окремих слів [OLD]. Багато лінгвістів притримуються цієї трактовки. Наприклад, Ю. Черкас [Черкас 2024]. «Фразові дієслова – це комбінація власного дієслова з прийменником або прислівником, що разом набувають іншого значення, від значення окремих слів».

Головна особливість фразових дієслів полягає в тому, що наявність кількох слів частка чи прислівника – кардинально змінює значення дієслова. Саме ця здатність до зміни або уточнення значення часто ускладнює переклад і розуміння сказаного чи написаного. Представимо деякі значення дієслів:

- *keep* – тримати, зберігати
- *keep on* – продовжувати (on – «на», «в»)
- *pass* – проходити,проїздити
- *pass out* – знепритомніти
- *break* – ламати
- *break up* – розлучатися; вибухати
- *break away* – вириватися
- *break down* – зламатися; розбитися

[CD].

Заміна прийменника і прислівника у фразовому дієслові змінює зміст речення, інколи навіть на протилежний.

Приклади:

1. *She is looking at him.* – Вона дивиться на нього [CD].
2. *She is looking for him.* – Вона шукає його [CD].
3. *She is looking after him.* – Вона піклується про нього [CD].

Однією з особливостей фразових дієслів є те, що вони можуть перетворюватися на іменники і прикметники. У такому випадку потрібно звертати увагу на нюанси правопису: вони можуть писатися разом або через дефіс. Розглянемо кілька найпоширеніших прикладів у таблиці 1.1 фразових дієслів [CD].

Таблиця 1.1

Трансформація фразових дієслів в іменники та прикметники

Фразове дієслово	Іменник	Прикметник
to break down (зламатия)	Break down (поломка, несправність)	Broken – down (зламаний, несправний)
to set up (налагоджувати, засновувати)	Set up (організація, підготовка)	Set – up / set up (організований, підготовлений)
to check out (перевіряти; виселятися)	Check out (розрахунок; каса)	Checked – out (виселений; виснажений, перевірений)
to get away (утекти, вирватися)	Get away (втеча; відпочинок)	Gotten – away (утікач)
to take over (переймати контроль)	Take over (поглинання, захоплення)	taken – over (поглинутий, поглинений)

Таким чином, таблиця показує, що фразові дієслова виконують не лише синтаксичну роль у межах речення, а й відіграють роль у словотворенні.

Таблиця демонструє можливість переходу фразового дієслова в іншу частину мови не втрачаючи первинної семантики.

Під час утворення прикметника з фразового дієслова сам дієслівний компонент ставиться у третю форму, тобто в Past Participle (беремо з третьої колонки списку неправильних дієслів або додаємо закінчення – ed до правильних):

- to break down = broken– down
- to work out = worked– out
- to take off (злетіти) = taken– off (злітаючий)

Таблиця 1.2

Приклади функціонування фразових дієслів у різних частинах мови в контексті речення (адаптовані на основі матеріалів [CD]

Фразове дієслово	Іменник	Прикметник
Before you leave a hotel, you have to check out at the front desk. – Перш ніж виїхати з готелю, потрібно виселитися на стійці реєстрації.	The store's checkout was busy with long lines on Friday. – У п'ятницю на касі були довгі черги.	The checked– out book must be returned to the library next week. – Виписану книгу потрібно повернути до бібліотеки наступного тижня.
After a couple of stressful weeks, she decided to get away to the countryside. – Після кількох напружених тижнів вона вирішила втекти до сільської місцевості.	Haven't you dreamed of a romantic getaway on the beach? – Хіба ти не мріяв про романтичний відпочинок на пляжі?	The runaway cat has finally returned home. – Кіт – утікач нарешті повернувся додому.

Фразові дієслова звучать менш офіційно й більш інтуїтивно, вони дозволяють мовцеві висловлюватися природніше.

Порівняємо два речення:

- *After hours of arguing, he finally gave in. –*

Після годин суперечок він нарешті поступився [CD].

(Продемонстрований власний переклад, при якому використана модуляція та часткова конкретизація).

- *After hours of arguing, he finally surrendered*.

Після годин суперечок він нарешті здався / поступився [CD].

(Продемонстрований власний переклад, при якому використаний дослівний переклад та варіативна модуляція).

Фразове дієслово to give in і дієслово to surrender є синонімами й обидва перекладаються як «поступатися», «здаватися».

Проте перше звучить більш невимушено й природно в живому мовленні.

Ще одна особливість фразових дієслів полягає в тому, що вони часто мають культурні аналоги та власне походження (див. Табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Англійський фразовий дієслово	Культурний аналог (синонім)	Переклад українською	Переклад французькою
look up to	admire, respect, esteem	захоплюватися, поважати	admirer, respecter, estimer
stand for	represent	означати, представляти	représenter
point out	indicate, designate	вказувати, звертати увагу	indiquer, désigner
speed up	accelerate	прискорювати	accélérer

Фразові дієслова надають англійській мові емоційного забарвлення, допомагають зробити мовлення більш виразним – це ще одна їхня особливість: вони допомагають висловлювати емоції.

Існує цілу група фразових дієслів, що передають різні емоції: радість, смуток, подив, тугу, печаль, злість, ненависть, гнів тощо.

Розглянемо деякі з них. Фразові дієслова для висловлення емоцій (див. Табл. 1.4).

Розглянемо приклад:

to cheer up – перекладається як «підбадьорювати», «покращувати настрій». Коли ми намагаємося підтримати людину, то можемо сказати: “It

can’t be that bad” («Усе не може бути так погано»). У такій ситуації люди намагаються to cheer up this person. *When they are feeling low? – Як ви підбадьорюєте своїх друзів, коли їм погано?* [Романов, Зав’язків 2004].

Таблиця 1.4

Фразові дієслова найбільше характерні для неформального спілкування, їх часто вживають носії іноземної мови

Фразове дієслово	Приклад
Lash out at: – накинутися – зірватися	As the kids were not obeying, she lashed out at them. – Оскільки діти не слухалися, вона зірвалася на них.
Crack up – вибухнути сміхом (вживається в неформальному спілкуванні)	The student cracked up as the music teacher entered the class wearing a cap. – Студенти вибухнули сміхом, коли вчитель музики увійшов до класу в дивній кепці.
Calm down – заспокоїтися	You need to calm down before starting the discussion. – Вам потрібно заспокоїтися, перш ніж почати обговорення.
Let down – розчарування	No child should let their parents down. – Жодна дитина не повинна розчаровувати своїх батьків.
Bottle up – приховати почуття і неможливо їх висловити	It is not healthy to bottle up your feelings. – Стримувати свої почуття шкідливо.
Blow up – спалах гніву	Don’t blow up at me, it wasn’t my mistake. – Не кричи на мене, це була не моя помилка.
Freak out – для опису тривоги і страху	People freaked out when they heard the news. – Люди злякалися, почувши новини.

Наступні приклади:

- to get carried away – цей вислів перекладається як «захопитися», «втратити контроль над собою». Людина може зануритися у свої емоції й перестати помічати, що відбувається довкола [Романов, Зав'язків 2004].

Ex.: *I was so overjoyed when I got my exam results, I got completely carried away and started hugging and kissing everyone! – Я був такий щасливий, коли отримав результати іспитів, що повністю захопився емоціями й почав обіймати і цілувати всіх підряд* [CD]. (Продемонстрований власний переклад, при якому використана модуляція та конкретизація).

Отже, спираючись на визначення Дж. Поуві [Поуві 1990], Oxford Advanced Learner's Dictionary [OLD] та Ю. Черкас [Черкас 2024], фразові дієслова - це стійкі конструкції, які поєднують дієслово з прийменником або прислівником і набувають нового значення, відмінне від значення окремих компонентів.

1.2 Принципи класифікації фразових дієслів в англійській мові

В сучасній лінгвістиці класифікація фразових дієслів розглядається на роботах таких дослідників як: Т. М. Ніколаєва [Ніколаєва 2018] поділяє фразові дієслова за структурною ознакою на розділювані та нерозділювані фразові дієслова. І. Є. Зозуля [Зозуля 2015] розглядає фразові дієслова з точки зору їх синтаксичних властивостей на перехідні та неперехідні фразові дієслова. Н. Д. Дідо [Дідо 2016] звертає увагу на семантичному поділі фразових дієслів на буквальні та ідіоматичні фразові дієслова, показуючи їхню багатозначність.

Розділювані та нерозділювані фразові дієслова:

Дієслово + додаток + частка

Ця схема демонструє розділювальне фразове дієслово, у якому між часткою і дієсловом може бути інше слово - прямий додаток.

Put your cap on! – Одягни кепку! [Романов, Зав'язків 2004].

Так само можна сказати: Put on your cap! – це теж правильно. Дієслово + частка + додаток. Отже, є фразові дієслова, які можна вживати у двох варіантах: як розділювані або як нерозділювані.

Переклад речень із розділюваними фразовими дієсловами не змінюється залежно від місця розташування частки щодо дієслова.

Why did they give yoga classes up? – Чому вони відмовилися від занять йогою? [Романов, Зав'язків 2004].

(give + додаток + up – розділюване фразове дієслово).

Це фразове дієслово можна використовувати й так:

Why did they give up yoga classes?

Дієслово +частка – нероздільні фразові дієслова.

1. Can you pick the phone up? [Романов, Зав'язків 2004].

Схема: дієслово +додаток+частка

2. Can you pick up the phone? [OLD].

Дієслово + частка + додаток

Переклад однаковий - *Можеш підняти трубку?* Адже місце частки не змінює значення.

Приклади використання розділюваних phrasal verbs:

- *Ex. 1: I will pick you up at five. – Я заберу тебе о п'ятій.* [OLD]
- *Ex. 2: Ann, are you near the TV? Can you turn it up? – Енн, ти біля телевізора? Можеш додати звук?* [OLD]
- *Ex. 3: He asked her to marry him but she turned him down. – Він зробив їй пропозицію, але вона йому відмовила.* [OLD]

Схема: дієслово + займенник + частка. У всіх трьох прикладах фразові дієслова розділювальні, бо прямий додаток виражений займенником ставиться між дієсловом і часткою.

Схема: Дієслово + додаток (займенник) + частка

Ex.: Write it down, please! – Запиши це, будь ласка! [Романов, Зав'язків 2004]. *(додатком є займенник it, який стоїть між write і down).*

Ex.: I must figure it out. – Я маю це з'ясувати. [Романов, Зав'язків 2004].

Не можна сказати I put on it – це означатиме «покласти щось на щось», а не «одягнути».

У розділюваних фразових дієсловах частки можуть стояти як перед, так і після додатка:

Ex. 1: Put on your raincoat! It is raining outside! – Надягни плащ, надворі йде дощ! [Романов, Зав'язків 2004].

Схема: Дієслово + прийменник

Ex. 2: Put your raincoat on! – Надягни плащ! [Романов, Зав'язків 2004].

Схема: Дієслово + додаток + частка

Ex. 3: Turn off the music! – Вимкни музику! [Романов, Зав'язків 2004].

Схема: Дієслово + частка

Іноді, щоб зрозуміти, чи є фразове дієслово роздільним чи нероздільним, допоможе прислівник або прийменник, що стоїть після нього:

- Up, in, down, on, off, away, back, over – найчастіше трапляються поруч із розділюваними фразовими дієсловами.
- Across, after, into, with – зазвичай уживаються з нерозділюваними phrasal verbs.

Проте в усіх випадках діє найкраще правило: щоб точно визначити, чи є фразові дієслова розділюваними або нерозділюваними, варто звертатися до словника.

Буває також, що одне й те саме дієслово може бути і розділюваним, і нерозділюваним.

Наприклад, дієслово to give up:

У значенні «кинути якусь шкідливу звичку» воно може розділятися: *Ex.: I gave it up! – Я з цим зав'язав! (тобто кинув).* [Романов, Зав'язків 2004].

В іншому значенні – «здаватися» – воно є нерозділюваним: *Ex.: Never give up! – Ніколи не здавайся!* [Романов, Зав'язків 2004].

Нерозділювані фразові дієслова – це ті, у яких прийменник або прислівник завжди стоїть після дієслова.

Схеми побудови нерозділюваних фразових дієслів:

1. Дієслово + прийменник
2. Дієслово + прислівник
3. Дієслово + прислівник \ прийменник + прийменник

Якщо нерозділюваний фразовий дієслово складається з двох часток, наприклад:

- run out of – закінчуватися
- come up with – придумувати, вигадувати

то вони також ніколи не розділяються. (Cambrigde Dictionary). [CD]

Приклади:

- *We have run out of coffee and tea*. – У нас закінчилися кава й чай. (run out of – нерозділюваний). [CD]
- *Our team keeps up with the latest trends.*

Наша команда йде в ногу з останніми трендами (keep up with – нерозділюваний). [CD]

- *Do you get along with your colleagues?*

Ти ладнаєш зі своїми колегами? (get along with – нерозділюваний). [CD]

- *You should get on the bus number 1 to get to the centre.*

Тобі слід сісти на автобус №1, щоб дістатися до центру.

У цьому прикладі два фразових дієслова: get on (нерозділюваний) і get to (може бути як розділюваним, так і нерозділюваним). [CD]

У нерозділюваних фразових дієсловах частки (прийменники чи прислівники) завжди стоять після дієслова. І розділювані, і нерозділювані конструкції є правильними та широко використовуються (це буде доведено в практичній частині роботи).

Лінгвісти стверджують, що в розмовному англійському розділювані фразові дієслова трапляються частіше (це потрібно довести або спростувати).

Лінгвісти говорять, що це тому що носії мови так акцентують увагу на важливості інформації, інтонації свого голосу.

Фразові дієслова поділяють також на: перехідні – потребують прямого додатка та неперехідні – уживаються самостійно, без додатка.

Неперехідні фразові дієслова можуть використовуватися самі по собі і не потребують після себе прямого додатку другорядний член речення, виражений зазвичай іменником або займенником непотребучий прийменника.

Ex. 1: Everyone dressed up for the New Year party.

Усі були нарядно одягнені на новорічний вечір. [Романов, Зав'язків 2004].

Ex. 2: Mike passed out and we took him to the nearest hospital. – Майк знепритомнів, і ми відвезли його до найближчої лікарні. [Романов, Зав'язків 2004].

Фразові дієслова можуть бути як перехідними, так і неперехідними залежно від контексту:

Ex. 1: Thankfully, the situation is starting to look up!

На щастя, ситуація починає налагоджуватися. (look up – неперехідний). [Романов, Зав'язків 2004].

Ex. 2: I have to look up the word in the dictionary because I don't know it.

Я повинен знайти це слово в словнику, бо не знаю його. (look up – перехідний). [Романов, Зав'язків 2004].

Ex. 3: Don't give up! You can do it!

Не здавайся! У тебе все вийде! (give up – неперехідний). [CD]

Ex. 4: Nick decided to give up smoking.

Нік вирішив кинути курити. (give up – перехідний, бо потребує додатка). [CD]

Перехідні фразові дієслова можуть бути як розділюваними, так і нерозділюваними. Їх правильне вживання краще перевіряти у словнику.

- *Ex.: Ann is counting on our help.*

Енн розраховує на нашу допомогу. (count on – перехідний phrasal verb, бо вимагає додатка: our help). [OLD]

Таблиця 1.5

Перехідні фразові дієслова та їх значення

Фразове дієслово	Значення	Приклад
to put up with (something/someone)	миритися з чимось / кимось	I don't know why she puts up with him– Я не знаю, чому вона мириться з ним.
to look forward to (something/somebody)	з нетерпінням чекати на щось / когось	She looks forward to the vacation in Rome. – Вона з нетерпінням чекала (чого?) на відпустку в Римі.

В залежності від значення фразові дієслова поділяються: буквальні та ідіоматичні.

Значення й переклад буквальних фразових дієслів ми можемо зрозуміти з окремих їхніх компонентів:

- to put away – прибрати,
- to walk out – вийти,
- to stand up – встати тощо [CD].

Значення ідіоматичних фразових дієслів неможливо вивести з окремих часток, оскільки вони мають інше, особливе значення. Щоб зрозуміти, що таке ідіоматичне значення, звернімося до англійських ідіом.

Ідіома – це, як правило, фраза з переносним значенням, яке розуміється в культурному контексті й відрізняється від прямого тлумачення складових. Тобто слова разом мають значення, відмінне від словникового тлумачення кожного окремо.

Найпростіше визначення ідіоми звучить так: це фраза чи вираз, які не можна зрозуміти, якщо враховувати лише значення окремих слів.

Отже, ідіома – це стале вираження, зрозуміле насамперед носіям мови та тим, хто має високий рівень володіння іноземною мовою.

Прислів'я й приказки є більш обмеженими за смисловим наповненням: вони покликані відображати народну мудрість, містити пораду чи застереження.

Ідіоми ж можуть описувати будь-які життєві ситуації. Ідіоми – це стійкі лексичні одиниці, своєрідні мовні «шаблони», які використовуються для більш яскравого й образного висловлення думки.

Такі вирази сформувалися порівняно недавно.

Ідіоматичні фразові дієслова – це дієслова, що входять до складу лексичних виразів – ідіом.

Приклади ідіоматичних фразових дієслів у складі ідіом:

- to be out of swaddling clothes
  вирости з пелюшок, стати дорослим;
- to keep an ear to the ground
  тримати руку на пульсі, бути насторожі;
- to be up in arms
  бути розгніваним, агресивним (тут arms означає не «руки», а «зброю»);
- to beat around the bush
  уникати теми, ходити довкола;
- you hit the jackpot with me
  тобі пощастило зі мною (буквально: «ти зірвав джекпот зі мною») [CD].

Значення ідіоматичних фразових дієслів неможливо з'ясувати, аналізуючи їхні окремі частини.

Вони мають переносний, тобто ідіоматичний сенс, що виходить за межі буквального тлумачення складових (див. Табл.1.6).

Таблиця 1.6

Ідіоматичні фразові дієслова: значення та приклади вживання

Ідіоматичні фразові дієслова	Речення	Переклад
to make up – помиритися, передумати	They made up after their public beef.	Вони помирилися після своєї публічної сварки.
to pull off – успішно здійснити щось	Ann managed to pull off a surprise birthday party for her bestie despite her suspicions.	Попри підозри подруги, Енн змогла влаштувати для неї святковий сюрприз.
to opt out – відмовитися від чогось	He opted out of the Olympics due to the drug scandal.	Він відмовився від участі в Олімпіаді через допінговий скандал.
to bail out – виручати, рятувати (фінансово)	Why are you being stingy? Why can't you bail me out? I need money for a new phone.	Чому ти такий скупий? Чому не можеш мене виручити? Мені потрібні гроші на новий телефон.
to get across – донести, пояснити (ідею)	A good director always knows the best way to get an idea across to the audience.	Хороший режисер завжди знає найкращий спосіб донести ідею до публіки.

Виходячи з наведених прикладів і принципів класифікації фразових дієслів, у практичній частині дослідження для аналізу їхнього перекладу й використання в англійській художній літературі доцільно застосовувати таку схему:

1. Будова фразового дієслова – розділюване чи нерозділюване.

2. Потребує фразове дієслово прямого об'єкту уваги або неуваги (тобто перехідне дієслово чи неперехідне).

3. Значення фразового дієслова: буквальне чи ідіоматичне.
4. Модель уживання:
   - дієслово + частка + додаток;
   - дієслово + додаток + частка;
   - дієслово + прийменник;
   - дієслово + прислівник;
   - дієслово + частка 1 + частка 2.

Отже, класифікація фразових дієслів за синтаксичними, семантичними та структурними ознаками сприяє розумінню їхнього функціонування. Зазначені принципи класифікації створюють підґрунтя для подальшого аналізу фразових дієслів в художній літературі.

1.3 Особливості перекладу англійських фразових дієслів українською мовою

Переклад з англійської на українську мову потребує врахування граматичних і семантичних відмінностей між мовами. Як визначають О. С. Воробйова [Воробйова 2014, с. 45] та Н. Д. Дідо [Дідо 2016], фразові дієслова потрібно розглядати не як поєднання окремих слів, а як єдину лексичну одиницю, яка має своє ідіоматичне або буквальне значення. Обов'язково має бути відображена відмінність між двома мовами. І. Є. Зозуля [Зозуля 2015] вважає, що тип фразового дієслова (перехідний чи неперехідний) визначає його синтаксичну поведінку та спосіб перекладу. Т. М. Ніколаєва [Ніколаєва 2018] демонструє, що розділювальність та нерозділювальність конструкцій впливає на порядок слів у реченні та граматичну точність перекладу.

Отже, найчастіше фразові дієслова трапляються у складі речень, рідше вони вживаються самостійно.

– У реченні: *Shut up your mouth, please. – Замовкни, будь ласка*. [CD]

– *Go on reading the story. – Продовжуй читати історію.* [CD]

– У самостійному вживанні: *Shut up! – Замовкни!* (лише фразове дієслово).

– *Go on! – Продовжуй!* (фразове дієслово). [CD]

Особливості перекладу фразових дієслів залежать від багатьох чинників: компонентів, самої структури фразових дієслів. Оскільки вони можуть складатися з дієслова + частка, дієслова + прислівник та інших комбінацій, потрібно зважати не лише на основне дієслово, а й на другу частину фразового дієслова. Важливо пам'ятати, що такі дієслова рідко перекладаються дослівно – їх треба розглядати як єдину лексичну одиницю. Це й ускладнює переклад: можна знати переклад кожного слова, але неправильно зрозуміти зміст вислову.

Наприклад:

It all comes down to trust! – дослівно: «усе приходить несподівано до довіри». А насправді це означає: «усе зводиться до довіри». [CD]

І тут важко обійтися без знання фразового дієслова «comes down to». Саме для таких випадків варто розібратись із фразовими дієсловами: вони роблять англійську зрозумілою та живою, але можуть заплутати, якщо їх не знайти. В цьому перекладі дієслово come – це неправильне дієслово в англійській мові, яке зазвичай означає «приходити, з'являтися, прибувати». Ex.: *They come to school every day. – Вони приходять до школи щодня.* [CD]

Однак у складі фразових дієслів come набуває нових значень, які змінюються залежно від контексту.

Унікальність фразових дієслів і полягає у специфіці їх перекладу. При перекладі потрібно враховувати такі особливості:

1. Ідіоматичність. Багато фразових дієслів мають переносне значення, яке не пов'язане безпосередньо з окремими частинами. *Ex.: give up – перекладається як «здаватися», а не «давати вгору».* [CD]

2. Багатозначність. Одне і той саме фразове дієслово може мати багато варіантів значень. Переклад залежить від того, які слова стоять поруч, як

саме вони поєднуються, а найголовніше – від контексту речення. Те саме фразове дієслово у різних ситуаціях може сприйматися носіями мови зовсім по-іншому.

Наприклад, з дієсловом come:

- come – приходити;
- come up with – придумати;
- come by – зайти в гості;
- come down – падати;
- come around – змінити думку;
- come forward – виступити на захист [CD]

Ex.: He'll come around to our way of thinking eventually. – Зрештою він погодиться з нашою думкою. [CD]

Ще один приклад – bring up. Базове значення: *bring up – «підняти нагору»*. [CD]

- *Bring up these plates. – Піднеси ці тарілки нагору.* [CD]

Але у британській англійській bring up має ще й інше значення – «блювати» (синонім throw up).

- *I thought she would bring up her breakfast. – Я думала, що її знудить.* [CD]

3. Залежність від контексту. Для правильного розуміння перекладу та змістового змісту необхідно стежити за поєднанням фразового дієслова з іншими словами у реченні, що визначають тобто загальне значення всього речення та контексту. *Ex: put up a flag – піднімати прапор.* У реченні: *Put up a friend for the night.* У такому прикладі смислове значення фразового дієслова не «піднімати». Переклад звучить так: *"Приютити друга на ніч".* [CD; OLD]

4. Врахування розділювальних і нерозділюваних фразових дієслів в реченнях.

Як відомо, деякі фразові дієслова можуть розділятися додатком.

Ex.: Turn off the light. / Turn the light off. – Вимкни світло. [CD]

Місце частки (off) у реченні не впливає на переклад.

Проте існують дієслова, у яких розділення неможливе.

Ex.: Look after your brother! – Подбай про свого брата! [CD]

(after не можна ставити в кінець, воно завжди стоїть після look).

5. Використання прийменників і часток. Частки (*up, off, down, after, on тощо*), що входять до складу фразових дієслів, можуть кардинально змінювати їхнє значення. Одна й та сама частка може мати різні відтінки.

Be out може означати: не функціонує; бути відсутнім; вийти з моди; публікуватися; з'являтися; знепритомніти. [CD]

6. Відсутність прямого аналога в українській мові деякі фразові дієслова перекладаються лише описово. *Ex.: run out of – вичерпати запаси.* [CD]

Carry on – продовжувати

7. Стилізація речі. Фразові дієслова найчастіше вживаються в усному мовленні, у художній літературі (у діалогах і монологах героїв), у приказках, прислів'ях та ідіомах, значно рідше – у формальному чи публічному стилі. У таких випадках під час перекладу фразових дієслів їх часто змінюють на більш офіційні, еквівалентними якщо текст потребує літературної формальної мови.

8. Переклад художніх творів залежить від багатства словникового запасу, краси мовлення як автора самого твору, так і автора перекладу. Один із найскладніших перекладів – той, де є фразові дієслова, особливо якщо є: вірш, прислів'я, приказка, загадка тощо, тобто народна мудрість. У таких випадках важко знайти відповідники в українській мові.

Розглянемо деякі з найпоширеніших випадків використання фразового дієслова come to: *1. Переміщення з одного в інше: Ex.: come to my house tonight: – приходь до мене сьогодні ввечері.* [CD]

2. Зміна стану або перехід до чогось нового: Example: The trees come to life in spring. – Дерева оживають навесні. [CD]

3. Неочікуване прозріння або інсайт. *Example: A great idea came to her during the meeting. – Під час зустрічі їй спала на думку чудова ідея.* [CD]

Фразові дієслова з come додають до речення нових відтінків значення, дозволяючи описувати складні дії простими конструкціями. Вони є невід'ємною частиною мовлення та без них складно уявити повноцінне спілкування. Розглянемо приклади з фразовим дієсловом come:

Come across – випадково натрапити. *Ex: I came across an old book in the library. – Я випадково натрапив на стару книгу в бібліотеці.* [CD]

Come back – повертатися. *Ex: She came back from Paris yesterday. – Вона повернулася з Парижа вчора.* [CD]

Come out – виходити, ставати відомим. *Ex: The new movie comes out next month. – Новий фільм виходить наступного місяця.* [CD]

Come up with – придумати, запропонувати. *Ex: He came up with a great solution to the problem. – Він запропонував чудове рішення проблеми.* [CD]

Come into – успадкувати. *Ex: She came into a large sum of money after her uncle passed away. – Вона успадкувала велику суму грошей після смерті дядька.* В цьому прикладі є ще фразове дієслово це: passed away – помирати. [CD]

У будь-якій незрозумілій ситуації можна використовувати дієслово get – це найпопулярніше дієслово і серед фразових дієслів в англійській мові, і воно має дуже багато значень.

Основне значення:

Get – отримувати.

Ex: When do I get a ticket? – Де я можу отримати квиток? [CD]

Get to – добиратися.

Ex: How can I get to this street? – Як мені дістатися цієї вулиці? [CD]

Get – купувати.

Ex: Where did you get it? – Де ти це купив? [CD]

Get (someone) to do something – змусити/домогтися, щоб хтось щось зробив.

Can you get her to call me? – Можешь попросити її мені передзвонити? [CD]

Get – брати, приносити.

Ex: Can you get me this book? – Можеш принести мені цю книгу? [CD]

Get – усвідомлювати.

Ex: You'll get it when you're older. – Ти зрозумієш це, коли подорослішаєш. [CD]

Тепер розглянемо phrasal verbs з get:

Get by – виживати, справлятися.

Ex: Even though he's on a tight budget, he manages to get by with what he has. – Попри обмежений бюджет, він справляється з тим, що в нього є. [CD]

Get out of smth – уникати, ухилятися.

Ex: He tried to get out of the meeting by pretending to be sick. – Він намагався уникнути зустрічі, удаючи, що захворів. [CD]

Get out of
The date
The meeting
The promise
The obligation

= тобто "хочу вирватися на свободу".

Ex.: Get out of shape. – Втратити форму.

I need to get out of my promise. – Я не тішуся в ухиляння від моєї обіцянки.

Get around to doing something. – Знайти час для чогось.

- Cleaning it – прибрати це.
- Writing it – написати це.
- Reading it – прочитати це.

[CD]

Ex.: I finally got round to cleaning the garcy this weekend. – я нарешті знайшов час прибрати гараж наприкінці тижня (на вихідні). [CD]

Get away – йти, тікати, втекти.

Ex.: The dog got away yesterday. – Учора собака втік. [CD]

Getaway (n) – втеча.

Ex.: It was a big getaway yesterday. – Учора відбулася велика втеча. [CD]

Get off – має кілька значень:

- відбувати,
- відправлятися,
- відчищати,
- рятувати.

Get round – має кілька значень:

- обдурити,
- перехитрити,
- вмовити когось,
- вчинити на власний розсуд,
- обійти закон.

Ex.: The girl got him round. – Дівчина обманула його. [CD]

Американською: приїжджати, прибувати.

Get through – пройти через щось.

Ex.: They got through the wood. – Вони пройшли крізь ліс. [CD]

Grow up – дорослішати, стати зрілим.

Ex.: My son has grown up. – Мій син подорослішав. [CD]

Grow out of something – перерости, вирости з чогось.

Ex.: She grew out of her favourite dress in just a few months. – Вона виросла зі своєї улюбленої сукні лише за кілька місяців. [CD]

I have grown out of… – Я переріс / вийшов за межі.

- the clothes – цей одяг;
- the shoes – це взуття;
- the habit – цю звичку [CD; OLD].

При перекладі з англійської мови на українську важливо пам’ятати, що за кожним фразовим дієсловом стоїть певний образ. Так, фразове дієслово

live up – означає «жити на певному рівні», тобто «відповідати очікуванням». У більшості випадків значення зосереджене в частці – на це й орієнтується перекладач. Up – «вгору», а у фразовому дієслові live up – «на належному рівні». *Example: they said he was a professional, but he didn't live up to this reputation. – Казали, що він дуже хороший професіонал, але він не відповідає своїй репутації.* [CD]

Фразове дієслово keep up – перекладається як «продовжувати», «триматися на належному рівні». *Example: He started making videos every day and we told him to keep up the good work.– Він почав знімати відео щодня, і ми сказали йому продовжувати в тому ж дусі.* [CD]

Відоме фразове дієслово bring up – «виховувати дітей». Це ніби «піднімати, тягти» дитину з одного рівня на інший. *Example: His aunt brought him up. – Його тітка виховала його.* [CD]

Або фразове дієслово hang out – у розмовному стилі означає «тусити, зависати» (як і в українській мові є сленг). *Example: Do you want to hang out tonight? – Будемо тусити сьогодні ввечері?* [CD]

У побуті часто трапляються такі фразові дієслова: drop by – «зайти ненадовго». Example: They decided to drop by the café. – Вони вирішили ненадовго зайти до кав'ярні. [CD]

Check out – виселитися, виїхати (з готелю). *Example: I need to check out from the hotel. – Мені потрібно виселитися з готелю.* [CD]

Make up – помиритися. *Example: They made up after the argument. – Вони помирилися після сварки.* [CD]

Break up – розійтися (про пару). *Example: This couple will break up soon. – Ця пара скоро розійдеться.* [CD]

Put out – загасити, погасити. *Example: They managed to put out the fire – Їм вдалося загасити пожежу.* [CD]

Keep at – наполегливо продовжувати щось робити. В цьому реченні два фразових дієслова: give up, keep at. *Example: Don't give up! Keep at it! – Не здавайся! Продовжуй!* [CD]

Один із найпопулярніших дієслів в англійській мові – let – «пустити, дозволити». З ним утворено також багато фразових дієслів. Розглянемо їх і специфіку перекладу.

Let down – відпускати, розпускати; підвести когось. *Ex.: Let your hair down. – Розпусти волосся.* [CD; OLD]

You've let me down. – Ти мене підвів. [CD; OLD]

Let go (often used with "of") – пробачити, відпустити, перестати думати про щось. *Ex.: Just don't let go of the steering wheel. – Тільки не відпускай кермо.* [CD; OLD]

Let me in! – Впусти мене! [CD; OLD]

Для того щоб вільно почуватись у розмові з носіями мови, варто знати деякі ідіоми з фразовими дієсловами їх треба «зазубрити» з перекладом (список у додатку).

Отже, переклад фразових дієслів українською мовою зумовлює необхідність врахування їхньої структури, специфіки та контексту.

1.4 Ефективні способи запам'ятовування фразових дієслів

Стандартні шляхи запам'ятовування фразових дієслів можна об'єднати у загальні правила, які найчастіше подають у підручниках з англійської граматики. Наприклад, Т. М. Ніколаєва [Ніколаєва 2018] підкреслює важливість поступового вивчення та засвоєння лексики в контексті. Дослідниця наголошує на тому, що потрібно вивчати лексичні одиниці в словосполученні і реченнях. Н. Д. Дідо [Дідо 2016] вважає, що процес запам'ятовування повинен спиратися на контекст, регулярне повторення та структурний аналіз.

Загальні методичні принципи викладання лексики, подані у сучасних українських методичних розробках також підкреслюють ефективність таких

прийомів: вивчення лексики у контексті, групування одиниць за спільними ознаками, створення власних прикладів, використання схем, карток і таблиць.

Спираючись на погляди українських дослідників та узагальнення власних спостережень в навчальній літературі можна запропонувати такі ефективні способи запам'ятовування англійських фразових дієслів:

1. Вивчати розмірено та поступово.

2. Обов'язково вчити разом із прийменником і прислівником.

1. *I can't figure out what it means. – Я не можу зрозуміти, «розібрати», що це.* [CD]

2. *Never give up! – Ніколи не здавайся!* [CD]

3. Обов'язково записувати фразове дієслово у свій словник разом із прикладами.

4. Звертати увагу на закономірність у вживанні прийменників із фразовими дієсловами:

- to look at – дивитися на когось;
- to smile at – посміхатися комусь;
- to laugh at – сміятися з когось. [CD; OLD]

Прийменник at показує, що дія спрямована на когось.

5. Фразові дієслова запам'ятовувати у контексті, тобто разом із цілим реченням. Example: *I've decided to break up with him. – Я вирішила розійтися з ним.* [CD]

6. Ділити на групи за ознакою. Наприклад: фразові дієслова з частками *off, up, down.* Або об'єднувати за значенням, наприклад: *дієслова дії людини* – сісти, втекти, підвестися.

7. Побудувати асоціативні ряди.

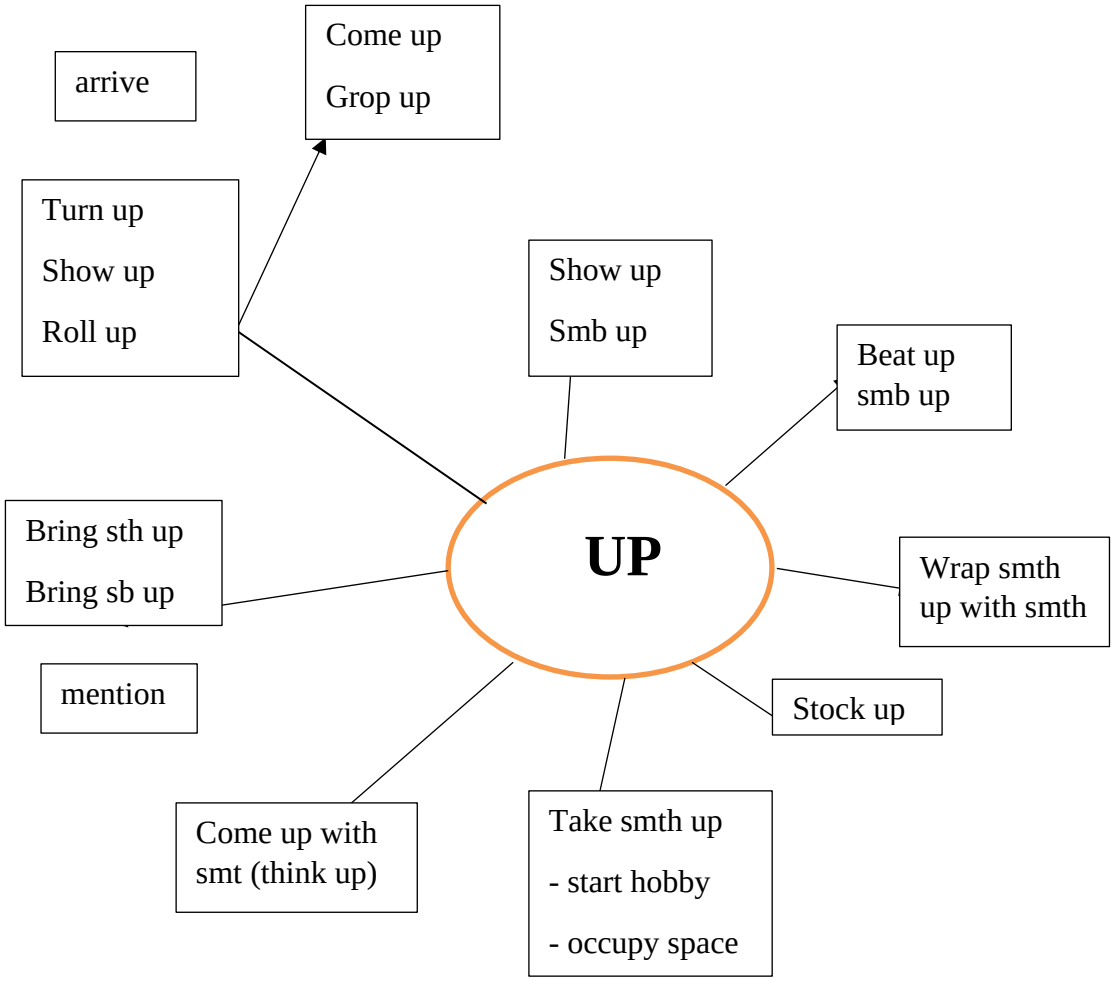
8. Візуалізувати дії, які позначають дієслова.

9. Під час запам'ятовування фразових дієслів використовувати опорні таблиці.

Дейн Ніколс [Nicholls 2019, p. 328], якого називають “майстром фразових дієслів”, після виходу його цікавої книги Visual Phrasal Verbs, під час пояснення матеріалу завжди застосовує візуалізацію (записує фразові дієслова на дошці) та використовує опорні таблиці.

Рис. 1.1

Фразові дієслова з Up

Він детально зупиняється на тих чи інших ситуаціях, коли можливо або необхідно вживати фразове дієслово з певною часткою чи прислівником.

10. Використовувати під час вивчення фразових дієслів метод «ланцюжка речень».

Розглянемо методику заучування фразових дієслів, яку рекомендують носії мови [Speaking Club] – це можна назвати методом «логіки»:

1. Зрозуміти логіку й значення часток. Неправильно брати дієслово й учити його одразу з усіма можливими частками (look up, look out, look at тощо). Заучування у такому вигляді є неефективним.

2. Спершу необхідно зрозуміти значення 10 основних часток / прислівників:

- down,
- up,
- in/into,
- out,
- through,
- back,
- away,
- on,
- off.

Вони зустрічаються майже у всіх фразових дієсловах, тому треба знати їх базове й переносне значення.

Приклад: частка down має декілька значень:

- Cut down;
- turn down;
- water down;
- narrow down;
- break down;
- close down;
- shut down;
- put down.

Слово “down” буквально «вниз», але має переносні значення. Одне з них – «зменшення, скорочення»: Example: 1. Cut – різати, a cut down – скорочувати, зменшувати кількість. The doctor says: *You need to cut down sugar. – Лікар каже: «Тобі треба зменшити споживання цукру».* [CD; OLD]

2. To water – поливати, a to water down – розбавляти. *Water down your drink! – Розбав свій напій!* [CD; OLD]

Ask out – запросити. *Ex: He was a bit shy, but he finally asked her out after the lesson. – Він був трохи сором’язливим, але нарешті запросив її на побачення після уроку.* [CD; OLD]

Let out – випустити, звільнити. *Ex: When we wanted to leave,* he refused to let us out. – Коли ми хотіли піти, він відмовився нас випустити. (Cambrigde Dictionary). [20]

Count out – виключити. *Ex: Count me out! – Я не буду з вами!* [CD]

Contract out – офіційно відмовитися від участі (у чомусь). *Ex: If you do not wish to be a member of the pension fund, you must contract out. – Якщо ви не хочете бути учасником пенсійного фонду, ви повинні офіційно заявити про відмову.* [CD]

Drop out – випадати, вибувати, виходити, переставати цікавитися.

Ex: Drop out of the race. – Вийти з боротьби. [CD; OLD]

Keep out – не втручатися, триматися осторонь, не входити.

Ex: Keep me out of this! – Не вплутуй мене в це! [CD; OLD]

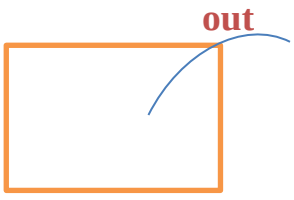
Отже, як вважали деякі носії мови, важливою є логіка розташування предметів у просторі: змінилося розташування – говоримо вже інакше. У фразових дієсловах це як «кінець» дії: come in – входити, come out – виходити.

В українській мові це нагадує використання слів на кшталт: входити, виходити, заходити, сходити тощо.

В українській мові це найчастіше префікс, тоді як в англійській мові це окрема частина мови.

Дієслова з прямим (буквальним) значенням у літературі позначають щось «назовні».

A container

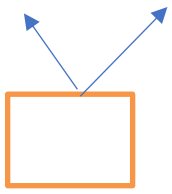

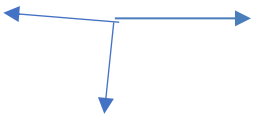
Literal meaning

Призначення частки out – це щось, пов’язане з протяжністю у часі й просторі: коли щось тягнеться, рухається, розширюється назовні від предмета. Іноді це розширення настільки велике, що предмети зникають.

Усе віддано – і все закінчилося. It goes out so much – out of that it ends, finishes, it is gone.

Приклади:

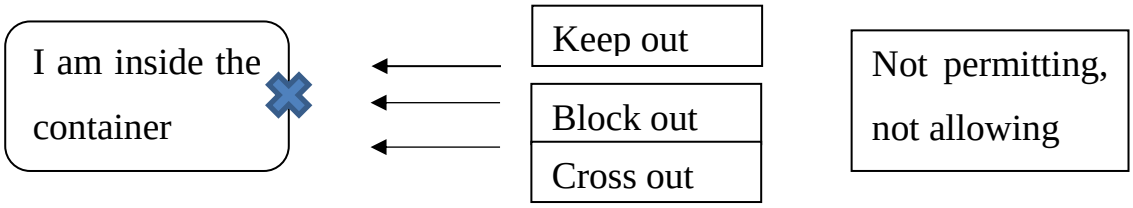

- sell out – розпродати (квитки закінчилися),
- run out of money – закінчилися гроші,
- wear out – зноситися (the jeans wore out – джинси зносилися). [CD; OLD]

Пряме (буквальне) значення out:

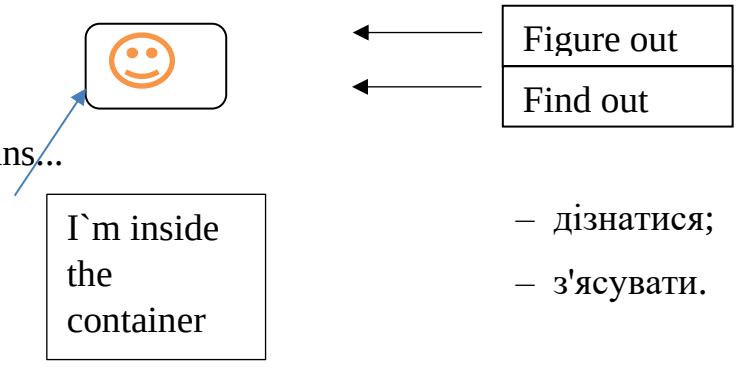

- break out – утекти (break out of jail – втекти з в'язниці),
- check out – виписатися (check out of the hotel – виїхати з готелю),
- go out – піти (go out for dinner – піти на вечерю),
- let out – випустити (let the dog out – випустити собаку),
- take out – винести (take out the trash – винести сміття). [CD; OLD]

Є ще одне переносне значення, коли ми говоримо про знання: out – metaphorical meanings.

Phrasal verbs about knowledge.

– figure out the problem

– find out what that means...

– дізнатися;

– з'ясувати.

Найефективніший спосіб запам'ятовування фразових дієслів – це метод ланцюжка речень, тому варто зупинитися на ньому докладніше.

Суть методу полягає в тому, що фразове дієслово запам’ятовується завдяки ланцюжку речень, у яких використано різні прийменники, а отже, змінюється смислове значення речень. Phrasal verb = act + preposition.

Таблиця 1.7

Phrasal verb	Meaning	Example
Act on	Go take action because of something like information received. – Виконувати щось за допомогою дії чи жестів.	The police were acting on a tip from an informer and caught the gang red– handed. – Поліція діяла за підказкою інформатора й спіймала банду на гарячому.
Act out	Perform something with action and gesture. – Виконувати щось за допомогою дії чи жестів.	They acted out the story on stage. – Вони зіграли цю історію на сцені.
Act out	Behave badly or strangely. – Погано чи дивно поводитися.	My computer is acting up. I think I might have a virus. – Мій комп’ютер поводиться дивно. Думаю, я підхопив вірус.

Дуже великий «ланцюжок» прикладів можна створити з фразовим дієсловом make + preposition:

1) Make up:

- придумувати;
- складати.

Ex.: She likes to make up stories before bedtime. – Їй подобається вигадувати історії перед сном. [CD]

2) Make out:

- розгледіти;
- розчути.

Ex.: It was dark but I could just make out the outline of the mountains. – Було темно, але я ледве міг розгледіти силует гір. [CD]

3) Make for:

- прямувати;
- рушати.

Ex.: They decided to make for the nearest shelter as the storm approached. – Вони вирішили прямувати до найближчого укриття, коли наближався шторм. [CD]

4) Make do:

- обходитися;
- задовольнятися (тим, що є).

Ex.: We had to make do with the limited supplies we had on the camping trip. [CD]

5) Make up for:

- компенсувати;
- надолужувати.

Ex.: He tried to make up for his mistakes by working extra hours. Він намагався компенсувати свої помилки, працюючи понаднормово. [CD]

7) Make off with:

- змиватися з;
- забирати щось.

Ex.: The thief made off with valuable jewelry from the store. Злодій змився з магазину з цінними коштовностями. [CD]

8) Make fun of:

- висміювати;
- насміхатися.

Ex. It's not right to make fun of someone because of their appearance. Неправильно насміхатися з людини через її зовнішність. [CD]

9) Make up with:

- помиритися з кимось.

Ex. After their argument they decided to make up with each other and move forward. Після їх сварки вони вирішили помиритися й рухатися далі. [CD]

10) make it up to:

- відшкодовувати;
- компенсувати.

Ex. He wanted to make it up to his girlfriend after forgetting their anniversary. Він пообіцяв компенсувати своїй дівчині цим, після того, як забув про їхню річницю. [CD]

Зараз часто використовують метод запам'ятовування фразових дієслів шляхом удосконалення комунікації через вивчення, точніше заучування, англійських пісень, ідіоми та фразові дієслова. У короткій пісні Lady Gaga – Always Remember Us This Way [Cooper] у першому куплеті:

"I wanna catch on fire

It's buried in my soul…"

використано два фразових дієслова:

catch on – «схопити, ухопитися за щось» (дієслово + прийменник, розділювальне, неперехідне, буквальне);

bury in – «ховати, зариватися, зникати» (дієслово + прийменник, розділювальне, неперехідне, ідіщматичне);

Способів і шляхів для засвоєння фразових дієслів існує дуже багато, і кожен обирає «під себе». Важливо пам'ятати: чим більше читаєш, дивишся, слухаєш книжки, фільми, пісні, діалоги англійською, тим більше зростає запас мовного матеріалу, зокрема фразових дієслів. Психологи зазначають, що слово можна запам'ятати тільки після того, як його використаєш у мовленні (усному чи письмовому) щонайменше 120 разів.

РОЗДІЛ 2
СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ ФРАЗОВИХ ДІЄСЛІВ В АНГЛОМОВНІЙ ХУДОЖНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

2.1 Репрезентація фразових дієслів у романі Ш. Бронте «Джейн Ейр»

Шарлотта Бронте – англійська письменниця, відома своїми романами, зокрема «Джейн Ейр». З дитинства вона писала вірші й оповідання. Її перший роман «Джейн Ейр» був опублікований 1847 року під псевдонімом Currer Bell. Роман став сенсацією й приніс авторці славу. Бронте вважається однією з найвидатніших представниць англійського романтизму й реалізму. Вона писала про життя жінок у суспільстві та про соціальну несправедливість. [Довідник з української та зарубіжної літератури]

Жанр: соціально-психологічний роман виховання.

Художній метод: класичний реалізм.

Тематика «Джейн Ейр»: життя та поневіряння бідної дівчини Джейн Ейр, її історія та боротьба за власну гідність на тлі зображення різних прошарків суспільства.

Проблематика роману «Джейн Ейр»:

- проблема виховання,
- проблема вибору життєвого шляху,
- проблема кохання й пристрасті,
- проблема щастя,
- проблема гуманістичного служіння людям.

Події твору відбуваються у першій половині XIX століття в північній частині Англії.

Принцип побудови оповіді – історія життєвого шляху Джейн у:

1) місіс Рід; 2) Ловудській школі; 3) маєтку Рочестера; 4) родині Ріверів та поверненні до Рочестера.

Роман охоплює різні сторони життя Джейн, різні види діяльності: спілкування, працю, навчання, гру. Крім цього, змальовано різні вікові періоди. Усе це дає змогу виявити в тексті фразові дієслова і проаналізувати ступінь їхнього використання та різноманітність. Також можна порівняти, які фразові дієслова вживалися в англійській літературі XIX століття та як вони «співзвучні» з фразовими дієсловами, що функціонують в англійській літературі XXI століття. Розглянемо приклади використання фразових дієслів у романі.

"*…and a heart saddened by chidings of Bessie, the nurse, and humbled by consciousness of my physical inferiority to Eliza…*" (Chapter 1, p. 7) - «*… а серце, ниє від сердитого бурчання Бессі, нашої няні, та від принизливого усвідомлення фізичної переваги наді мною Елізою.» (Розділ 1, стор. 3)* [Бронте 2020]

Фразове дієслово: humble by – принижуватись

нерозділювальне, перехідне, буквальне, дієслово + прийменник

"Eliza, John and Georgiana were now clustered round their mama." (Chapter 1, p. 3)- «Еліза, Джон та Джорджіана зібралися тепер у вітальні біля своєї матері.» [Бронте 2020]

Фразове дієслово: cluster round – зростати пучком, збиратися групами

дієслово+ прислівник, перехідне, нерозділювальне, ідіоматичне.

"Me, she had dispensed from joining the group; saying: she regretted to be under the necessity of keeping me at a distance." (Chapter 1, p. 3)- «Мене не прийняли до цього родинного гурту, місіс Рід сказала, що їй дуже шкода, віддаляти мене від себе.» (Розділ 1, стор. 3) [Бронте 2020]

Фразове дієслово: to dispense from – звільнити від (обов'язку);

дієслово + прийменник, нерозділювальне, перехідне, буквальне

Фразове дієслово: to keep me at – робити що небудь з наполегливістю, змушувати;

дієслово + займенник + прийменник, розділювальне, перехідне, буквальне.

“…but that until she heard from Bessie and could discover by her own observation.” (Chapter 1, p. 7)- «…але поки вона не почує від Бессі й не переконається на власні очі.» (Розділ 1, стор. 3) [Бронте 2020]

Фразове дієслово: to discover by – дізнатися, виявити – зробити відкриття кимось

дієслово + прийменник, нерозділювальне, перехідне, буквальне

“…she really must exclude me from privileges intended only for contented, happy little children.” (Chapter 1, p. 7) - «…вона мусила позбавити мене всіх радощів, якими тішаться слухняні і щасливі діти.» (Розділ 1, стор. 3) [Бронте 2020]

Фразове дієслово: to exclude me from – виключити, відмовити комусь

дієслово + займенник + прийменник, розділювальне, перехідне, буквальне

Фразове дієслово: to intend only for – пред'явити вимогу на щось

дієслово+ прислівник + прийменник, розділювальне, перехідне, буквальне

“… there is something truly forbidding in a child taking up her elders in that manner.” (Chapter 1, p. 7) - «…дитина не сміє так розмовляти зі старшими.» (Розділ 1, стор. 7) [Бронте 2020]

Фразове дієслово: to take up – перервати, обсмикнути

дієслово + прислівник, нерозділювальне, перехідне, ідіоматичне

“I soon possessed myself of a volume, taking care that it should be one stored with pictures.” (Chapter 1, p. 7) - «Я вибрала одну з них, спершу подивившись, чи вона з малюнками.» (Розділ 1, стор. 4) [Бронте 2020]

Фразове дієслово: to possess myself of – володіти чимось / мати щось, запастися терпінням

дієслово + займенник + прийменник, розділювальне, перехідне, ідіоматичне

Фразове дієслово: to store with – постачати, наповнювати, вміщати

дієслово + прийменник, нерозділювальне, перехідне, ідіоматичне

“I mounted into the window seat, gathering up my feet...” (Chapter 1, p. 7) - «Потім я залізла на підвіконня й сіла, підібравши ноги по-турецькому.» (Розділ 1, стор. 4) [Бронте 2020]

Фразове дієслово: to mount into – здиратися, видиратися (на коня и т.д.)

дієслово+ прийменник, нерозділювальне, перехідне, ідіоматичне

Фразове дієслово: to gather up – підібрати, піднімати, збирати докупи, зморщуватися, зтискатися

дієслово + прислівник, нерозділювальне, перехідне, буквальне

“... but not separating me from the drear November day”. (Chapter 1, p. 7) - «...не могла приховання сумної картини пізнього листопада.» (Розділ 1, стор. 4) [Бронте 2020]

Фразове дієслово: to separate me from – відділяти(ся), розлучати(ся)

дієслово + займенник + прийменник, нерозділювальне, перехідне, ідіоматичне

“... the letterpress thereof I cared little for, generally speaking: and yet there were certain introductory pages that, child as I was, I could not pass quite as blank”. (Chapter 1, p. 8) - «...текст цікавив мене мало, проте хоч я була ще дитиною. Деякі втупні сторінки лиш мимоволі привернули мою увагу.» (Розділ 1, стор. 4) [Бронте 2020]

Фразове дієслово: to care little for – дуже мало дбати про щось, нехтувати чимось, писати найлегше.

дієслово + прислівник + прийменник, розділювальне, перехідне, буквальне

“...of the coast of Norway, studded with isles from its southern extremity, the Lindesnes, or Naze, to the North Cape…” (Chapter 1, p. 8) - «...про береги

Норвегії, біля яких, від мису Лінделесе, що лежить на самому півдні країни аж до Нордкапе безліч островів.» (Розділ 1, стор. 4) [Бронте 2020]

Фразове дієслово: to stud with – посипати (чимось), вистеляти (чимось)

дієслово + прийменник, нерозділювальне, перехідне, буквальне

"The words in these introductory pages connected themselves with the succeeding vignettes, and gave significance to the rock standing up alone in a sea". (Chapter 1, p. 8) - «Під впливом вступних сторінок у мене складалося враження і від віньєток: скеля, що самотньо височить серед пінявих хвиль». (Розділ 1, стор. 5) [Бронте 2020]

Фразове дієслово: to connect them self with – зв'язувати з чимось, з кимось; Поєднувати.

дієслово + займенник + прийменник, розділювальне, перехідне, буквальне

"...girdled by a broken wall and its newly– risen crescent, attesting the hour of eventide." (Chapter 1, p. 8) - «...небосхил із смужкою напіврозваленої огорожі та вузький серп молодика, супутники вечірньої пори.» (Розділ 1, стор. 5) [Бронте 2020]

Фразове дієслово: to gird by – опоясувати, окружати

дієслово + прийменник, нерозділювальне, перехідне, буквальне

"I passed over quickly: it was an object of terror." (Chapter 1, p. 9) - "...я не могла дивитися без жаху і мерщій перегорнула сторінку." (Розділ 1, стор. 5) [Бронте 2020]

Фразове дієслово: to pass over – проходити повз, перевалювати, пропускати повз увагу

дієслово + прислівник, нерозділювальне, перехідне, буквальне

"... she is run out into the rain – bad animal." (Chapter 1, p. 9) - "... вона вибігла під дощ від шкідливого створіння." (Розділ 1, стор. 6) [Бронте 2020]

Фразове дієслово: to run out – вибігати, витікати

дієслово+ прислівник, нерозділювальне, неперехідне, буквальне

“…but Eliza just put her head in at the door, and said at once…” (Chapter 1, p. 9) - “…аж тут у двері просунула голову Еліза й одразу сказала…” (Розділ 1, стор. 7) [Бронте 2020]

Фразове дієслово: put her head in = put it – вставляти, всовувати

дієслово + додаток + прийменник, розділювальне, перехідне, буквальне

“…and I came out immediately, for I trembled at the idea of being dragged forth by the said Jack.” (Chapter 1, p. 9) - “Я одразу вийшла зі своєї схованки – я боялася, що Джон силоміць витягне мене звідти.” (Розділ 1, стор. 7) [Бронте 2020]

Фразове дієслово: 1. came out = come out – виходити, з’являтися

дієслово + прислівник, нерозділювальне, неперехідне, буквальне

2. trembled at = tremble at – тремтіти від думки, здригатися

дієслово +прийменник, нерозділювальне, перехідне, буквальне

“…but the mother’s heart turned from an opinion so harsh…” (Chapter 1, p. 10) - “…але материнське серце повстало проти такої грубої думки.” (Розділ 1, стор. 7) [Бронте 2020]

Фразове дієслово: turned from = turn from – повертатися, зосереджувати увагу

дієслово + прийменник, нерозділювальне, перехідне, буквальне

“I felt a drop or two of blood from my head trickle down my neck”. (Chapter 1, p. 11) - «Кров, крапля за краплею стікала мені за.» (Розділ 1, стор. 9) [Бронте 2020]

Фразове дієслово: trickle down – текти тоненькою струйкою, капати.

дієслово + прислівник, нерозділювальне, неперехідне, буквальне

“…but he called me “Rat! Rat!” and bellowed out aloud”. (Chapter 1, p. 11) - «…Джон кричав: “Жаба! Жаба!” а тоді голосно заверіщав…» (Розділ 1, стор. 9) [Бронте 2020]

Фразове дієслово: bellowed out = bellow out – горлати, ричати.

дієслово +прислівник, нерозділювальне, неперехідне, буквальне

“…she now came upon the scene, followed by Bessie…”. (Chapter 1, p. 11) - «…яка прибігла у супроводі Бессі.» (Розділ 1, стор. 9) [Бронте 2020]

Фразове дієслово: 1. came upon = come upon – натрапити, з’явитися зненацька.

дієслово + прийменник, нерозділювальне, перехідне, буквальне

2. be followed by = follow by – йти за кимось.

дієслово + прийменник, нерозділювальне, перехідне, буквальне

“Four hands were immediately laid upon me…”. (Chapter 1, p. 11) - «Чотири руки одразу схопили мене і понесли на гору.» (Розділ 1, стор. 9) [Бронте 2020]

Фразове дієслово: laid upon me = lay upon – покласти на когось/щось, накласти.

дієслово + прийменник, нерозділювальне, перехідне, буквальне

“There sit down and think over your wickedness”. (Chapter 2, p. 12) - «Ось посидьте тут і подумайте над своєю поведінкою.» (Розділ 2, стор. 10) [Бронте 2020]

Фразове дієслово 1. sit down – сідати, приземлятися.

дієслово + прислівник, нерозділювальне, неперехідне, буквальне

2. think over – обдумати, зважити.

дієслово + прийменник, нерозділювальне, перехідне, буквальне

“If you don’t sit still, you must be tied down,” said Bessie. (Chapter 2, p. 12) - «Якщо не сидітимеш спокійно, тебе доведеться прив’язати», – сказала Бессі. (Розділ 2, стор. 10) [Бронте 2020]

Фразове дієслово: tied down = tie down – зав’язувати, прив’язувати.

дієслово + прислівник, нерозділювальне, неперехідне, буквальне

“Don’t take them off,” I cried. (Chapter 2, p. 12) - «Не треба підв’язок» – закричала я. (Розділ 2, стор. 10) [Бронте 2020]

Фразове дієслово: don’t take them off = take off – знімати, позбавлятися.

дієслово + займенник + прислівник, розділювальне, перехідне, буквальне

“I attached myself to my seat by my hands.” (Chapter 2, p. 12) - «Я вчепилася руками в сидіння.» (Розділ 2, стор. 10) [Бронте 2020]

Фразове дієслово: attached myself to = attach to – прикріплювати, причіпляти, приклеювати.

дієслово + займенник + прийменник, розділювальне, перехідне, буквальне

“…and Missis agreed with me” (Chapter 2, p. 12) - «…і пані була згодна зі мною» (Розділ 2, стор. 11) [Бронте 2020]

Фразове дієслово: agreed with me = agree with – погоджуватися з ким–небудь.

дієслово + прийменник, нерозділювальне, перехідне, буквальне

“…if she were to turn you off, you would have to go to the poorhouse.” (Chapter 2, p. 13) - «Якби вас вигнали звідси, вам довелося б жити в притулку для сиріт.» (Розділ 2, стор. 11) [Бронте 2020]

Фразове дієслово: to turn you off – закрити, виключити, звільнити.

дієслово + займенник + прийменник, розділювальне, перехідне, ідіоматичне

“…to come down the chimney and fetch you away.” (Chapter 2, p. 13) - «…нечистий спуститься через камін і забере вас.» (Розділ 2, стор. 11) [Бронте 2020]

Фразове дієслово: 1. to come down – опускатися, спускатися, падати.

дієслово + прислівник, нерозділювальне, неперехідне, буквальне

2. fetch you away – вирватися, звільнитися.

дієслово + займенник+ прислівник, розділювальне, неперехідне, буквальне

Розглянуто 30 прикладів, у яких використано 37 фразових дієслів. З них:

- розділювальні– 11 – 29,7 %
- нерозділювальні – 26 – 70,3 %
- перехідні – 28 – 75,7 %

- неперехідні – 9 – 24,3%
- буквальні– 30 –81,1 %
- ідіоматичні – 7 – 18,9 %

Структури побудови наведених фразових дієслів

- дієслово + прийменник– 13 – 35 %
- дієслово + прислівник– 12 – 32 %
- дієслово + займенник + прийменник – 6 – 16 %
- дієслово + займенник + прислівник – 3 – 8 %
- дієслово +прислівник +прислівник – 1 – 2 %
- дієслово + прислівник +прийменник– 2 – 4 %
- дієслово + додаток – 1 – 2 %

Аналіз фразових дієслів у романі показав, що авторка переважно використовує нерозділювальні конструкції та фразові дієслова, які потребують прямого додатка. У більшості випадках дієслова мають буквальне значення, вживаються для точного опису дії.

2.2 Фразові дієслова в пригодницькому романі Дж. К. Роулінг «Гаррі Поттер і філософський камінь»

Джоан Роулінг (Joanne Rowling) , відома як Дж. К. Роулінг (англ. J. K. Rowling), британська письменниця, сценаристка і кінопродюсерка. Вона є однією з найпопулярніших британських письменниць, авторка серії романів про Гаррі Поттера. Вона також пише детективні романи під псевдонімом Роберт Ґалбрейт. [Роулінг]

Авторка створила семитомну історію про Гаррі Поттера. Перша опублікована книжка у серії – «Гаррі Поттер і філософський камінь» (2007 рік) [Rowling 2014, с. 352], у якій описується життя десятилітнього Гаррі, яку

не можна назвати щасливою так як йому тільки виповнився рік він залишився сиротою. Від дядька і тітки, які не виховали його, ому діставалися йому тільки потиличники, але в 11 років усе змінюється – він прийнятий до школи магії, де його очікують неймовірні пригоди.

Ця книга взята за матеріал аналізу фразових дієслів, адже Дж. Роулінг наша сучасна авторка, яку кожен знає у всьому світі. У серії книжок Гаррі Поттер описується шкільна життєдіяльність у сукупності з чарівництвом та магією. Стиль автора усіх семи історій – схожі між собою, тому аналізувати, вивчати використання фразових дієслів і специфіку перекладу будемо на основі першої книги «Гаррі Поттер і філософський камінь». Аналіз перекладу українською мовою – на основі перекладу з англійської, виконаного Віктором Морозовим під редакцією Івана Малковича та Петра Таращука. [Роулінг 2021]

"...because they just didn't hold with such nonsense" (p. 8). - "...бо таким дурницям вони не цікавились." [Роулінг 2021]

Фразове дієслово: hold with – погоджуватися, бути згодним, дотримуватися однакових поглядів, в тексті «не цікавились».

Тип: дієслово + прийменник, нероздільне, перехідне, ідіоматичне дієслово

"...which came in very useful as she spent so much of the time craning over garden fences, spying on the neighbours." (p. 7) - "...і це стало їй у великій пригоді надто вона полюбляє зазирати через паркан, шпигуючи за сусідами." (с. 5) [Роулінг 2021]

Фразове дієслово: spent…off (II + big spend) spend of – проводити.

дієслово + додаток + прийменник, розділювальне, перехідне, буквальне В перекладі – не має.

Crane over – витягувати шию, щоб щось роздивитися.

дієслово + прийменник, нерозділювальне, перехідне, буквальне

Фразове дієслово: Spy on – слідкувати, частіше spy upon.

дієслово + прийменник, нерозділювальне, перехідне, буквальне.

“…if anyone found out about the Potters, he hadn’t met for several years.” - *“…коли хтось почує про Поттерів, вони не бачились кілька років побачивши Поттерів на вулиці.”* [Роулінг 2021]

Фразове дієслово: found out about – дізнатися, довідатися, тексті – «почує».

дієслово+ прийменник, нерозділювальне, перехідне, ідіоматичне

Meet for – зустрічатися, частіше meet with, в тексті «не бачились».

дієслово +прийменник, нерозділювальне, перехідне, буквальне

Arrive in – прибути кудись.

дієслово+ прийменник, нерозділювальне, неперехідне, ідіоматичне

“…for keeping the potters away. They didn’t want Dudley mixing with a child like that.” (p. 3) - *“…той хлопчик був ще однією причиною не знатися з Поттерами Дурслі не хотіли, щоб їхні Дурслі спілкувалися з такими дітьми.”* [Роулінг 2021]

Автор перекладу зберіг лише зміст оригіналу англійською, іноді змінюючи форму (наприклад, with a child like that = «з такою дитиною», але у перекладі можливий зсув на множину).

Фразове дієслово:

Keep somebody away – тримати окремо, в тексті “знатися”

дієслово + додаток+ прислівник, розділювальне, перехідне, буквальне

Mix with – спілкуватися, з’єднуватися, змішуватися, в тексті «спілкуватися».

дієслово + прийменник, нерозділювальне, перехідне, буквальне

“…when Mr and Mrs Dursley woke up on the dull, gray tuesday our story starts… there was nothing about the cloudy sky outside … things would soon be happening all over the country.” - *“…коли прокинулися одного сірого нудного ранку у вівторок … захмарне небо за вікном аж ніяк непровіщали дивних і загадкових подій які невдовзі мали трапитися в цій країні.”* [Роулінг 2021]

Фразове дієслово: wake up – будити, прокидатися, в тексті «прокинулись».

дієслово + прислівник, нерозділювальне, може бути як перехідне, так і неперехідне, в перекладі неперехідне, буквальне

Was nothing about (to be…(about)) – збиратися, намірюватися.

дієслово + додаток + прислівник, розділювальне, неперехідне, буквальне

Be happening all over – усюди, повсюдно, скрізь, в тексті “трапитися”

дієслово + дієслово + прислівник, розділювальне, перехідне, буквальне

“ Mr Dursley hummed as he picked out his most boring tie for work and Mrs Dursley gossiped away happily as she wrestled a screaming Duddy into his high chair.” (p. 8) - “Містер Дурслі щось мугикав, вибираючи собі для роботи найнуднішу краватку, а місіс Дурслі щасливо щебетала, вона щойно спроглась посадити на високий дитячій стільчик верескливого Дадлі.” (с. 6) [Роулінг 2021]

Фразове дієслово: picked out – витримувати, обдумувати, в тексті “обрав”

дієслово + прийменник, нерозділювальне, перехідне, буквальне

Gossip(ed) away – пліткувати, поширювати плітки. В тексі міссіс Дурслі радістно щебетала.

дієслово + прислівник, нерозділювальне, неперехідне, ідіоматичне

Wrestle…into – силою витягнути, в тексті «посадити».

дієслово +додаток+ прийменник, розділювальне, перехідне, ідіоматичне

“…At half past eight, Mr Dursley picked up his briefcase” (p. 9) - “…о пів на дев’яту містер Дурслі підхопив портфель…” (с. 6) [Роулінг 2021]

Фразове дієслово: pick up – піднімати, порушувати, ставити, в тексті «підхопив».

дієслово + прислівник, нерозділювальне, перехід, буквальне

“He got into his car and backed out of number four’s drive.” - “Він сів у машину й почав задом виїджати з подвір’я.” [Роулінг 2021]

Фразове дієслово: got into / get into – входити, прибувати, в тексті «сісти в машину».

дієслово + прийменник, нерозділювальне, перехідне, буквальне

Back(ed) out – зрушився в зворотному напрямку, в тексті «давати задній хід».

дієслово + прийменник, нерозділювальне, неперехідне, буквальне

Як вже було сказано вище, фразові дієслова можуть перетворюватися на іменники або прикметники (див. таблицю у питанні «загальне поняття…»). Якщо дієслово пишеться разом із прийменником чи прислівником, то такі форми частіше за все є іменниками. У цьому прикладі – the getups – перед словом стоїть означений артикль, і це, звісно, іменник, утворений від phrasal verb get up. У словнику професора Мюллера зафіксовано get– up, як іменник, що перекладається: «манера одягатися», «стиль», «одяг». При українському перекладі це слово взагалі не використано. The getups тут означає «наряди», «одяг» на молодих людях.

"...and walk across the road to buy himself a bun from the bakery." - *"...а тоді вирішив розім'ятися й купити собі булочку (пиріжок) у пекарні на тому боці вулиці." (стор. 7)* [Роулінг 2021]

Фразове дієслово: walk across – «перейти через», у перекладі прямо не передано.

дієслово + прислівник, розділювальне, перехідне, буквальне

"He had forgotten all about the people in cloaks…" (page 10) - *"Він уже й забув про людей у мантіях." (стор. 8)* [Роулінг 2021]

Фразове дієслово: to forget all about – «забувати, забутися», у перекладі: «забув».

дієслово + додаток + прийменник, розділювальне, перехідне, буквальне

"He dashed back across the road, hurried up the his office..." (page 10) - *"Він перебіг вулицю, поспіхом піднявся до кабінету…" (стор. 8)* [Роулінг 2021]

Фразове дієслово: dash(ed) back across – кинутися, рушити, ринутися назад через. [Роулінг 2021]

дієслово + прислівник + прийменник, нерозділювальне, перехідне, буквальне

Фразове дієслово: hurri(ed) up – поспішати, квапитися, скоріш.

дієслово + прийменник, нерозділювальне, неперехідне, буквальне

“He put the receiver back down…” (p. 10) - “Поклав слухавку.” (стор. 8) [Роулінг 2021]

Фразове дієслово: put (what?) the receiver (object) back/down (adverb)

дієслово + прислівник + прислівник, розділювальне, перехідне, буквальне

“he found it a lot harder to concentrate on drills.” - “тепер Дурслі було значно важче зосередитися на свердлах.” (стор. 8) [Роулінг 2021]

Фразове дієслово: concentrate on

дієслово + прийменник, нерозділювальне, буквальне, перехідне

“…his face split into a wide smile…” (p. 10) - “Навпаки він радісно заусміхався.” (стор. 9) [Роулінг 2021]

Фразове дієслово: split into – розбиватися, ділитися, розколюватися, розщеплюватися

дієслово + прийменник, нерозділювальне, перехідне, ідіоматичне

“As he pulled into the driveway of number four…” (p. 11) - “ Заїжаючи на подвір’я будинку чотири…” (стор. 9) [Роулінг 2021]

Фразове дієслово: to pull out – витягувати, в тексті заїжджати

дієслово + прийменник, нерозділювальне, перехідне, буквальне

“Trying to pull himself together, he let himself into the house.” (p. 11) - “Намагався опанувати себе, Дурслі увійшов у будинок.” (стор. 9) [Роулінг 2021]

Фразове дієслово: to pull…together – тягнути, тягти разом

дієслово + додаток, прислівник, нерозділювальне, перехідне, ідіоматичне

“…the cat had around his eyes.” (p.14) - «… що мали точнісінько таку саму форму, як і цяточка довкола котячих очей» [Роулінг 2021]

Фразове дієслово: have around – мати довкола, в тексті «довкола».

дієслово + прислівник, нерозділювальне, перехідне, буквальне

“ She jerked her head back at the Dursleys’ dark living room window.” (p.14) - «Вона кивнула головою у бік темного вікна вітальні Дурслів» (c.14) [Роулінг 2021]

Фразове дієслово: jerk(ed) her head back – різко смикнути назад.

дієслово + додаток + прислівник, перехідне, розділювальне, буквальне

На основі аналізу прикладів фразових дієслів створимо список для підрахунку кількості: відокремлюваних дієслів, невідокремлюваних дієслів, перехідних дієслів, неперехідних дієслів, буквальних дієслів, ідіоматичних дієслів, а також кількості різних схем утворення фразових дієслів

розділювальні – 9

нерозділювальні – 18

перехідні – 21

неперехідні– 6

буквальні – 20

ідіоматичні – 7

- розділювальні – 33 %
- нерозділювальні – 67%
- перехідні– 78 %
- неперехідні– 22 %
- буквальні– 74 %
- ідіоматичні – 26 %

Отже, аналіз прикладів показує, що у романі переважають нерозділювальні, перехідні та буквальні фразові дієслова. Отримані результати говорять про функціональну спрямованість фразових дієслів для утворення динамічних та чітких описів дій.

2.3 Проблеми перекладу англійських фразових дієслів українською мовою на основі художніх творів

Труднощі перекладу англійських фразових дієслів українською мовою, про які йшлося раніше в розділі 1, виникають через їхню: відсутність

еквівалентів, багатозначність, стилістичні аспекти, емоційне забарвлення та ідіоматичність мовної будови.

Усі ці проблеми спостерігаємо у творах Шарлотти Бронте Jane Eyre (переклад з англійської І. Бондаренка) [Бронте 2020] та Дж. К. Ролінґ Harry Potter and the Philosopher's Stone (переклад В. Морозова). [Роулінг 2021]

Наприклад, у романі Jane Eyre трапляється уривок:

"Me, she had dispensed from joining the group; saying she regretted to be under the necessity of keeping me at a distance." (Ch. 1, page 3) [Бронте 2020]

Відсутність в українській мові еквівалента дієслова to dispense from («звільняти від обов'язку, звільняти від участи») призводить до того, що перекладач І. Бондаренко опускає це фразове дієслово у своєму перекладі:

"Мене не прийняли до цього родинного гурту: місіс Рід сказала, що їй дуже прикро відділяти мене від себе" (розділ 1, сторінка 3). [Бронте 2020]

Другий фразовий дієслівний вираз, ужитий у цьому прикладі, – to keep me at («робити щось наполегливо; примушувати; оберігати когось від чогось»). Він має еквівалент в українській мові – віддаляти, який і використовує перекладач.

Існують різні способи перекладу одного й того самого фразового дієслова, і кожен із них може бути більш чи менш прийнятним у конкретному тексті. Навіть коли існує точний еквівалент, він може виявитися стилістично невідповідним. Наприклад, wake up можна перекласти як прокинутися, але в певних контекстах доречніше вживати піднятися, проспати чи навіть протидіяти (у розмовному стилі).

"*…but that until she heard from Bessie, and could discover by her own observation…" (Chapter 1, page 7).* [Бронте 2020]

Фразове дієслово discover by означає «дізнаватися, відзначати, робити відкриття, літератури». Перекладач обирає більш літературний варіант перекладу:

«…але поки вона не почує від Бессі й не побачить на власні очі.» (Розділ 1, стор. 3). [Бронте 2020]

Фразові дієслова часто є ідіоматичними виразами, значення яких неможливо визначити, виходячи з окремих слів в у їхньому складі: це потребує врахування контексту й знайомства з усталеними мовними моделями.

“I mounted into the window seat: gathering up my feet...” (Ch. 1, p. 7) [Бронте 2020]

Фразове дієслово: mount into – «забиратися», «сідати (на коня, у транспорт)».

Фразове дієслово: to gather up – «підхопити», «підбиратися», «зіщулитися».

У прикладі використано ідіоматичний вираз mounted into, який у перекладі доречно передати словом «залізла». Другий фразовий дієслів додає образності, тому перекладається як «сіла по– турецьки».

“Потім залізла на підвіконня де й сіла, підібравши ноги по– турецьки. (Розділ 1, стор. 4)” [Бронте 2020]

Різниця в граматичній структурі має велике значення під час перекладу з англійської на українську. Навіть якщо знайдено правильний відповідник за змістом, порядок слів і побудова речення в перекладі можуть відрізнятися. Це вимагає від перекладача адаптації структури, щоб вона відповідала граматиці української мови.

“I passed over quickly; it was an object of terror. “ (Ch. 1, p. 9) - “ ...я не могла дивитися без жаху й хутко перегорнула сторінку.” [Бронте 2020]

Фразове дієслово to pass over – «проходити повз», «не звертати уваги». У цьому контексті найбільш природним є варіант «перегорнула сторінку», бо він передає не буквальне значення, а функцію дії в ситуації.

Переклад фразових дієслів також вимагає врахування стилістичного забарвлення висловлювання. Він може спричиняти не лише граматичні труднощі, а й стилістичні відмінності.

Наприклад, hand out іноді перекладають як «тусуватися», проте такий варіант буде не доречним у формальному контексті. Багато українських

виразів не передають того самого стилістичного відтінку, що й англійські. В українській мові є вислів «видати таємницю», а в англійській вживається ідіома to spill the beans («розповісти таємницю»). Буквальне значення цього виразу – «розсипати боби», але стилістичне забарвлення в англійській мові інше, ніж в українському відповіднику.

Ґрунтуючись на читанні англомовної художньої літератури, може зробити висновок про труднощі перекладу фразових дієслів: носії мови активно використовують мовні скорочення, прислів'я, приказки, фразеологізми та ідіоми, що відображають історичну й культурну специфіку певної місцевості. Навіть у межах однієї країни можуть уживатися різні фразеологічні звороти з фразовими дієсловами– залежно від занять людей, рівня освіти чи місцевих традицій.

Розглянемо приклади з класики світової літератури – роману Е. Хемінгувея A Farewell to Arms [Hemingway]. Уже сама назва роману складається з фразового дієслова: farewell+preposition "to" arms тут означає не «руки», а «зброя» тобто це ідіоматична, лексична одиниця з фразовим дієсловом. Слово farewell – пошук, не утворене від фразового дієслова (to farewell в англійській не існує), а є самостійним іменником зі значенням «прощання». Отже, назву роману доречно перекладати як «Прощавай, зброє». [Хемінгуей 2018]

У творі розкривається діяльність військових і медичного персоналу, а також повсякденна комунікація, що зумовлює використання фразових дієслів і складність їхнього перекладу.

"In the late summer of that year we lived in a house in a village that looked across the river." - *«Пізнім літом того року ми жили в будинку в селі, яке виходило на річку».* [Хемінгуей 2018]

Фразове дієслово: to look across – «дивитися/виходити на щось через простір».

Літературний переклад: *«Того року, пізнім літом, ми стояли в селі, в будинку звідки було видно річку та рівнину»*. В літературному перекладі стояли, а не жили тобто військових беруть на постій. [Хемінгуей 2018]

“The mountain that was beyond the valley and the hillside ... was captured and there were victories beyond the plain.”

Літературний переклад: *“була взята гора по той бік долини й схилу…, і на рівнині також були перемоги.”* [Хемінгуей 2018]

“I took off my tunic and shirt and washed in the cold water in the basin ... while I rubbed myself with a towel, I looked around the room and out the window.”

Літературний переклад: “Я зняв френч і сорочку та вмився холодною водою з тазику. Растираючись рушником я озирнувся довкола й у вікно.” [Хемінгуей 2018]

В англійському реченні є чотири фразових дієслова, думка автора вміщується в одне речення, а в перекладі її передано двома для ясности. Слово tunic можна було б перекласти як «туника», проте на початку ХХ століття в англійській армії вживали слово «френч». Перекладач знає історичні факти й враховує їх.

ВИСНОВКИ

Дана робота є результатом проведення попередніх досліджень, які були присвячені вивченню лексичних одиниць англійської мови: прислів'їв, приказок, ідіом, що включають у себе фразові дієслова. Головним об'єктом дослідження були фразові дієслова, їхнє різноманіття та специфіка використання англомовними носіями.

Вивчення теоретичного матеріалу та виконання практичних завдань, тобто робота з першоджерелами, у даному випадку художніми творами, дало змогу досягти поставлених цілей і завдань та спробувати довести наукову необхідність дослідження лексичних одиниць з фразовими дієсловами, їхніх особливостей перекладу як дослівного, так і літературного.

Були досягнуті такі результати:

Розглянуті теоретичні знання з теми, що сприяли розумінню видів фразових дієслів, шляхів їх утворення, способів і особливостей використання носіями мови, а головне – їхнього перекладу українською мовою.

Аналіз специфіки перекладу показав, що перекладачі переважно застосовують літературний переклад, добираючи засоби передачі в залежності від контексту та структури фразового дієслова.

Оскільки в практичній частині було вивчено твори з різних історичних епох: XIX століття («Джейн Ейр») і XXI століття («Гаррі Поттер»), порівняння показало використання фразових дієслів у різні історичні періоди, за відмінних економічних структур і, відповідно, несхожих соціальних суспільств.

Порівнюючи таблиці вживання видів фразових дієслів, приходимо до такого висновку: у принципі частотність використання фразових дієслів у художній літературі (на основі досліджених прикладів) майже ідентична.

У ході аналізу досліджуваного матеріалу, дійшли висновку: у художніх творах представлено велику кількість і різноманіття фразових дієслів, а їхній

переклад залежить від перекладача, від мови, на яку перекладають, адже структура мови оригіналу й перекладу може не збігатися. Ідіоматичні фразові дієслова важко уникати в офіційних бесідах, ділових розмовах, на співбесідах. Переклад англійських творів залежить від історичного часу та країни, де мешкає перекладач. Перекладач прагне показати красу й милозвучність своєї мови, тому часто змінює слова, щось опускаючи, щось додаючи, намагаючись зберегти смислове значення тексту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

СПИСОК ТЕОРЕТИЧНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білодід О.І. Сучасна англійська мова: Лексикологія. Київ: Вища школа, 2008. 304 с.

2. Виноградов В.В. Лексикологія англійської мови. Київ: Освіта, 2012. 514с.

3. Воробйова О.С. Фразові дієслова в англійській мові: деривація і переклад. *Вісник Полтавського національного педагогічного університету. Серія: Філологічні науки.* 2014. №2. С. 41–45.

4. Гнатюк Л.П. Основи перекладознавства. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2016. 123 с.

5. Дж. Поуві. Англійські фразові дієслова та їх використання. 1990. 175 с.

6. Дідо Н.Д. До питання вивчення фразових дієслів в англійській мові. *Сучасні дослідження з іноземної філології.* 2016. № 14. С. 34–39.

7. Довідник з української та зарубіжної літератури. Шарлотта Бронте: біографія: URL: https://dovidka.biz.ua/sharlotta-bronte-biografiya-skorocheno/ (accessed: 30.09.2025)

8. Загнітко А. Сучасна лексикографічна граматика дієслова: регулярність приміток у структурі статті. *Людина. Комп'ютер. Комунікація*. 2015. С. 97–100.

9. Запам'ятай фразові дієслова. Американці використовують щодня. URL: https://www.youtube.com/watch?v=DOE7yMrH0lc (accessed: 30.09.2025)

10. Заптія А. Сучасні фразові дієслова. British Language Solutions, Lexica, EducaCentre, 2023. С. 15-19.

11. Зозуля І. Є. Критерії розмежування фразових і основних дієслів у сучасній англійській мові. *Вісник Донецького національного університету*, 2015. С. 43-45.

12. Карабан В.І. Переклад англійської наукової й технічної літератури. Вінниця: Нова книга, 2013. 231 с.

13. Кобилянська М.М. Сучасна англійська фразеологія. Київ: Либідь, 2015. 128 с.

14. Кулик О.Б. Лексикологія англійської мови. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 309 с.

15. Курс англійської мови. Л. С. Ямпольський, Т. П. Ясень, Є. Є. Реголянт. Львів: Львівський університет, 1981. 89 с.

16. Мороз О. Англійська фразеологія. Київ: Академвидав, 2011. 329 с.

17. Ніколаєва Т.М. Види фразових дієслів в англійській мові. Київ, 2018. 56с.

18. Паламарчук Л.С. Основи англійської фразеології. Київ: Арій, 2017. С. 14-18.

19. Пушкіна Ю.С., Дюдяєва В.С. Фразові дієслова. 2012. С. 35-56.

20. Сухоленко Н. В. Відображення буденної свідомости в образній мовній картині світу. Київ, 1993. С. 45-47.

21. Сучасні фразові дієслова. URL: https://books.google.com.ua (accessed: 30.09.2025)

22. Українська література. Роулінґ Джоан Кетлін: біографія. URL: https://www.ukrlib.com.ua/bio-zl/printit.php?tid=5947 (accessed: 30.09.2025)

23. Федорчук С. Фразові дієслова для висловлення емоцій. URL: https://greenforest.com.ua/journal/read/shkola-anglijskogo-yazyka-frazovye-glagoly-dlya-vyrazheniya-emocij (accessed: 30.09.2025)

24. Фразові дієслова англійської мови. URL: https://books.google.com.ua (accessed: 30.09.2025)

25. Черкас Ю. Phrasal verbs та загальні правила їх вживання. *Green Forest Journal*. 2024. С. 1-12.

26. Черна Ю. Grammar, Phrasal Verbs. *Green Forest Journal:* 2024. С. 89-92.

27. Черненко Д. В. Труднощі та способи перекладу англійських фразеологізмів. Ужгород; Тернопіль: Гельветика, 2019. С. 89-95.

28. Шеленко В.В. Фразові дієслова в англійській мові. 2015. 213 с.

29. Colby H. E. 150 Useful Collocations, Idioms and Phrasal Verbs. 2014. URL: https://books.google.com (accessed: 30.09.2025)

30. Collins V. N. A Book of English Proverbs. London: London University, 1980. 201 p.

31. Grade Education Centre. URL: https://grade.ua (accessed: 30.09.2025)

32. Grammar: подільні та неподільні фразові дієслова. URL: https://puzzle-english.com/exercise/sep-insep-phrasal-verbs (accessed: 30.09.2025)

33. Green Forest School. Що таке фразові дієслова. 2024. URL: https://greenforest.com.ua (accessed: 30.09.2025)

34. Nicholls D. Visual Phrasal Verbs. Independently published, 2019. 328 p.

35. Speaking Club. Phrasal Verbs. URL: https://greenforest.com.ua/journal/read/class-16-phrasal-verbs-lesson-b1-c2 (accessed: 30.09.2025)

36. Swan M. Practical English Usage. 4th ed. Oxford: Oxford University Press, 2016. 768 p.

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

37. Скопненко О.І. Словник фразеологізмів англійської мови. Київ: Наукова думка, 2010. 1011 с.

38. Сучасний англо-український та українсько-англійський словник. Д. Н. Романов, О. В. Зав’язків. Львів, 2004. 807 с.

39. (CD) Cambridge Dictionary URL: https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english-ukranian/ (accessed: 30.09.2025)

40. Contemporary English–Ukrainian, Ukrainian–English Dictionary. Київ, 2009. 305 p.

41. English Idioms and Phrasal Verbs. URL: https://books.google.com.ua (accessed: 30.09.2025)

42. First Cambridge Centre. Освітній центр. Київ. 123 p.

43. Hornby A.S. The Oxford Learner's Dictionary of Current English. Oxford: Oxford University Press,1985. 1142 c.

44. (OLD) Oxford Learner's Dictionary. URL: https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/keep (accessed: 30.09.2025)

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

45. Бронте Ш. Джейн Ейр / пер. І. Бондаренко. Тернопіль: Навчальна книга. Богдан. 2020. 509 с.

46. Роулінґ Дж. К. Гаррі Поттер і філософський камінь / пер. В. Морозова; ред. І. Малкович, П. Таращук. Київ, 2001. 701 с.

47. Хемінгуей Е. Прощавай, зброє. Київ: Старосева, 2018. 125 с.

48. Hemingway E. A Farewell to Arms. New York: Scribner's Sons. 130 p.

49. Rowling J.K. Harry Potter and the Philosopher's Stone. Bloomsbury, 2014. 352 p.

50. Shakespeare W. Romeo and Juliet. The Tragedyof Romeo and Juliet. 2024. 160 p.

ДОДАТОК А

Рисунок

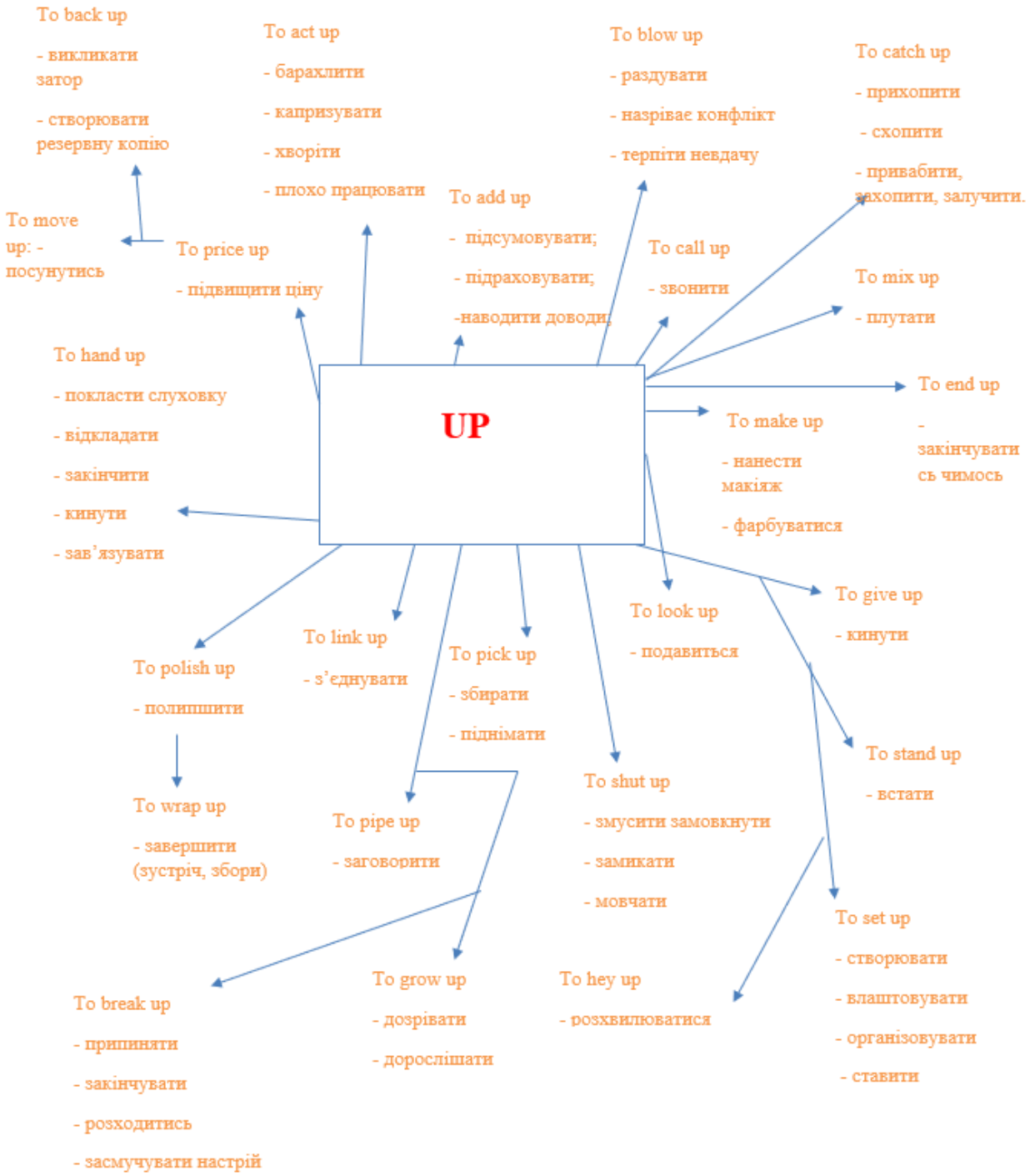
Phrasal verb "KEEP"

ДОДАТОК Б

Рисунок

Phrasal verbs with "Up"

ДОДАТОК В

Список 200 англійських фразових дієслів

1. to act up: барахлити, погано працювати; поводитися неналежно; капризувати; боліти, мучити; виправдовувати / очікування.

2. to agree with smbd: підходити; погоджуватися з кимось.

3. to ask around: розпитувати.

4. to act on / upon: впливати; діяти.

5. to act out: розігрувати, відтворювати.

6. to act up to / promise: дотримуватися обіцянки.

7. to adapt for (to): пристосовуватися; приводити у відповідність; прилаштовувати; підганяти.

8. to add to (everything / everybody): додавати; приєднувати; (математика) додавати, складати.

9. to add in: включати.

10. to add together додавати: збільшувати.

11. to add up: підсумовувати; підраховувати; наводити доводи; пояснювати.

12. to adhere to anything; дотримуватися; приєднуватися; виконувати.

13. to advert to: посилатися; натякати; звертатися до когось; згадувати.

14. to advise with smbd / on / of / about smth: радитися з кимось; консультуватися.

15. to affix (to, on, upon): прикріплювати; неухильно пам’ятати; вести.

16. to be afflicted with: страждати; бути хворим.

17. to be afraid of: боятися; лякатися.

18. to agree on / upon: змовлятися щодо чогось.

19. to agree about: домовлятися.

20. to agree together with smbd: сходитися у поглядах; уживатися; бути до душі.

21. to alight out of / from / upon / at / on / upon: зійти; вискочити; приземлюватися; спускатися; опускатися (про птахів); раптово, випадково (знайтися).

22. to allive with: ясно розуміючий щось; писклява (the river was alived with boats).

23. to allow for: брати до уваги; робити поправку на щось; робити знижку на щось (You must allow for some mistakes).

24. to ally to (with): вступати в шлюб; союз.

25. to angle for (a compliment): добиватися, випрошувати компліменту.

26. to answer for; ручатися за когось.

27. to answer back: огризатися.

28. to appear in: грати роль (to appear in the character of Othello).

29. to appear for (the defendant): виступати в суді, в якості захисника; представляти (підсудного).

30. to appertain to something/something: належати; відноситися.

31. to apply for: звертатися (по роботу, грант, стипендію, професію тощо).

32. to apply to: спрямовувати свою увагу на щось.

33. to appropriate for (to): підходити, відповідати, призначати.

34. to approve of: схвалювати, затверджувати.

35. to argue with/against smbd: сперечатися з кимось / проти когось.

36. to argue about smth: сперечатися про щось.

37. to argue away smth: відокремлювати, заперечувати, відмовлятися від чогось.

38. to argue in favour of smth: наводити доводи на користь чогось.

39. to argue smb out (with smb): домовитися з кимось про щось.

40. to argue into: переконувати.

41. to argue out of opinion: розвіювати чиюсь думку, розпереконувати когось.

42. to be armed with (information): мати у своєму розпорядженні вичерпну інформацію.

43. to arrange with smb about smth: домовитися з кимось про щось.

44. to arrive at/in: прибувати, досягати.

45. to article against smb, for smth: висувати обвинувачення проти когось у чомусь.

46. to ask about/after: ставити питання, запитувати про когось, цікавитися.

47. to ask for help: просити допомоги, виручки.

48. to ask for trouble: накликати на себе неприємності.

49. to ask smb out: запросити (на побачення, у гості).

50. to ask around: розпитувати.

51. to aspire to after: прагнути; домогтися.

52. to assent to: погоджуватися на щось, із чимось; висловлювати згоду; дозволяти.

53. to assimilate to (with): прирівнювати, порівнювати.

54. to assist in: брати участь.

55. to assist at: бути присутнім.

56. to associate with: спілкуватися, підтримувати зв’язок.

57. to associate in: приєднуватися, ставати партнером.

58. to assert (with): стверджувати, наполягати, підтверджувати словами.

59. to assume to: брати на себе (командування, контроль), привласнювати.

60. to attend to: займатися, стежити за чимось; доглядати (to attend to the education of children – дбати про виховання дітей).

61. to attribute to smth or smb: приписувати, відносити за рахунок когось.

62. to avenge to smb (for smth): помститися комусь за щось, оплатити за себе.

63. to award smb for smth: нагороджувати когось чимось; присуджувати комусь щось.

64. to be back: повертатися.

65. to be off: іти, вирушати.

66. to be out: бути поза домом; бути відсутнім; підтримувати когось; стояти на чиємусь боці; розчаровувати; виходити з моди; виходити з ужитку; наважуватися на щось; припиняти, кидати.

67. to be over: закінчуватися, добігати кінця, залишатися позаду.

68. to be up: вставати, прокидатися; не лягати спати; збільшуватися; засмучуватися, прибувати в великому горі, бути готовим, бути в настрої.

69. to be up: бути здібним; робити щось погане; відповідати; залежати від.

70. to flow to: гасити; тухнути; луснути (м'яч); стихнути (буря, вітер).

71. to back down: дати задній хід.

72. to back out: відмовитися, порушити домовленість.

73. to back away: відмовлятися, відступати.

74. to back up: викликати затор, скупчення; створювати рецептурну копію.

75. to back off: відступати, повертатися, зменшити швидкість.

76. to be down: почувати себе пригніченим.

77. to be fed up: бути ситим по горло.

78. to be talked with: вважати щось привабливим.

79. to bear with: терпіти.

80. to bear out: переграти.

81. to belong with: мати відношення до…, бути разом з….

82. to bend down: нахилитися.

83. to be up: звеличувати.

84. to cast off: стартувати.

85. to blow away: вражати.

86. to blow up: закипати.

87. to blew up: зубрити.

88. to fawn over-захоплюватись кимось/чимось.

89. to blow up: перебільшувати; роздмухувати; терпіти поразку; назрівати (конфлікт).

90. to break in: втрутитися, перервати, вламуватись; розносити взуття.

91. to break out: збігати, вирватися, вириватися; розкривати, розвертати; спалахувати (війна, пожежа).

92. to break up: припиняти, закінчувати; розходитися, перервати відносини; засмучувати настрій, спокій; переривати (сигнал).

93. to break down: зламати, зруйнувати; здаватися (про здоров'я), виснажитися; втрачати самовладання; провалитися, зазнати невдачі.

94. to break into: вдиратися, вторгатися; зайняти місце, досягти успіху в чомусь; несподівано почати / вибухнути (сміхом, співом); увірватися.

95. to break off: уриватися, переривати (розмову, перемови); відламатися, відокремитися.

96. to burst: спалахнути, вибухнути (сміхом, гнівом, сльозами); викликувати, волати; вириватися (з одягу, за межі чогось).

97. to call up: телефонувати.

98. to call back: відкликати, повертати, згадувати.

99. to call down: заспокоювати, утихомирювати.

100. carry on: продовжити, продовжуватися; вести (справу).

101. carry on: злитися; лаятися.

102. to carry off: перемогти, виграти.

103. to catch up: прихопити, схопити; надолужити; привабити, захопити, залучити.

104. to check in: реєструватися, відмітитися (приходячи на роботу).

105. to come across: бути зрозумілим; здаватися; справляти враження.

106. to come along: з'являтися; одужувати; зменшувати.

107. to come back: повертатися.

108. to come in: увійти, приходити, прибувати.

109. to decide upon: вирішити на користь.

110. to end up: закінчуватися чимось.

111. to fall down: впасти, потерпіти невдачу.

112. to fall off: зменшуватися; слабшати; погіршуватися.

113. to feed on: годуватися.

114. to feel up to: почувати себе у змозі щось зробити.

115. to find out: дізнаватися, з'ясовувати, виявляти, розпитувати.

116. to give up: кидати.

117. to get away: йти, бігти, втекти.

118. to get off: відбувати, відправлятися; відчищати, рятувати.

119. to go back: повертатися; відновлюватися; згадувати час; тягнутися.

120. to go by: бути втраченим; проходити; слідувати.

121. to go down: зменшуватися; знижуватися; стихати; сідати; спадати.

122. to go out: виходити в люди; гуляти; закінчуватися; догоріти.

123. to grow up: дорослішати; дозрівати(ся).

124. to hang up: покласти слухавку; відкладати; закінчити; кинути; зав'язати.

125. to hold off: стримувати; тримати на відстані.

126. to hold on: зачекати.

127. to help out: допомогти; виручити.

128. to jam on: натиснути (гальма).

129. to jam away: просунутися; проштовхуватися.

130. to jazz up: зробити більш привабливим.

131. to keep around: тримати поблизу.

132. to keep at: домагатися; наполегливо намагатися.

133. to keep away: триматися осторонь; не підходити.

134. to keep back: триматися на безпечній відстані.

135. to keep on: залишати.

136. kep up: розхвалюватися.

137. to kick in: починати діяти.

138. to kick out: виганяти (когось).

139. to knock down: закінчити щось робити.

140. to knock off: розбивати; руйнувати; зламати.
141. to lash down: прив’язати.
142. to lash into: накинутися.
143. to lash out: накинутися; піднятися на когось.
144. to lay on: організувати; підготувати.
145. to lay out: витрачати.
146. to let in: впускати всередину; пропускати.
147. to let off: відпустити; залишатися без покарання.
148. to link up: з’єднувати(ся).
149. to live by: жити (згідно з …).
150. to log in(on): увійти; приєднатися до системи.
151. to look up: подивитися.
152. to look for: шукати.
153. to make after: наздоганяти; переслідувати.
154. to make away with: викрасти.
155. to make it up to: відшкодовувати; компенсувати.
156. to make of: зрозуміти; скласти враження.
157. to make up: нанести макіяж; фабувати.
158. to melt down: плавити.
159. to mess about: поводитися дурно; бавитися.
160. to mix up: плутати.
161. to move into: в’їхати.
162. to move up: посунутись.
163. to opt for: обрати; віддати перевагу.
164. to pass away: помирати.
165. to pass by: проходити повз.
166. to pick up: збирати; піднімати.
167. to pig at: неохоче їсти; колупати.
168. to pig out: поглинати.
169. to pile up: накопичуватись.

170. to pipe down: замовкнути.

171.to pipe up: заговорити.

172. to plug in: увімкнути.

173. to point out: вказати.

174. to polish off: з'їсти; розправити.

175. to polish up: поліпшити.

176. to pop in: заскочити.

177. to price up: підвищити ціну.

178. to pull ahead: випередити.

179. to pull out: виїхати.

180. to run away: тікати; бігти; ухилятися.

181. to run into: випадково зустріти; натрапити; зіштовхнутися.

182. to run on: продовжити; пролітати; тривати довше; затягуватися; закінчуватися.

183. to run out: кінчатися.

184. to set down: записувати; письмово викладати; друкувати.

185. to set off: вирушати в дорогу; мати намір; думати.

186. to set up: споруджувати; встановлювати; засовувати; відкривати.

187. to shut up: змусити замовкнути; замикати; мовчати.

188. to show up: демонструвати; виявляти; викривати; звинувачувати.

189. to shut down: зупинити; відключити; глушити; закрити.

190. to sit down: сідати; займати місце.

191. to stand by: бути на боці когось; допомагати; підтримувати.

192. to stand up: вставати: стати; стояти.

193. to switch off: вимикати; роз'єднувати.

194. to run behind: не встигати.

195. to wind down: розслаблятись.

196. to wrap up: завершити (зустріч, збори).

197. to drag on: затягувати.

198. to mull over: довго обмірковувати, «пережовувати» в думках

199. to fall out: посваритися.

200. figure out: розібратися.

ДОДАТОК Г

Таблиця

Англійські Ідіоми з Phrasal verbs

Ідіоми	Аналіз Phrasal verbs	Смислове
1. Get out of hand	verb + prep + prep inseparable intransitive idiomatic	вийти з-під контролю втратити управління
2. Get something out of your system	verb + obj + prep+prep separable transitive idiomatic	зробити давно задумане, щоб далі рухатися
3. Go back to the drawing board	verb + adv + prep inseparable transitive idiomatic	почати з початку (добре, міняй, починай спочатку)
4. Get your act together!	verb + obj + adv separable transitive idiomatic	почати щось разом / за компанію і встигнути зробити
5. Hang in there	verb + prep inseparable intransitive idiomatic	не одягайся
6. To get bent out of shape	verb + object + prep separable transitive idiomatic	засмутитися
7. Pull yourself together	як самостійне речення	заспокойся! (не

		панікуй, не злись)
8. Speak of the devil	verb + prep inseparable transitive idiomatic	чорта згадаєш, ось і з'явиться
9. Keep an eye on something…	verb + object + prep separable transitive idiomatic	наглядати, доглядати за кимось чи чимось
10. Pigged out	verb + preposition inseparable transitive idiomatic	наїстися досхочу, обжертися I stayed at home at the weekend and pigged out – Я залишився на вихідних удома і обжерся
11. Don't count you chickens before they hatch	verb + object + prep separable transitive idiomatic	не покладайтесь на благополучний результат, поки подія не відбулася (прислів'я: «Курчат восени рахують»)
12. Go down in flames	Verb+adverb inseparable transitive idiomatic	провалитися з тріском згоріти від сорому
13. Have your head in the clouds	verb + object + prep separable transitive	бути розсіяним думками вита́ти в хмарах

	idiomatic	
14. An apple a day keeps the doctor away	verb + object + adverb separable transitive idiomatic	одне яблуко на день – і лікар не потрібен здорове харчування = здорове тіло
15. Let the cat out of the bag	verb + object + prep separable transitive idiomatic	як ціле речення розкрити секрет
16. Hit the nail on the head	verb + object + prep separable transitive idiomatic	влучити точно в ціль, дуже точно сказати
17. Beat around the bush	verb + adverb inseparable transitive idiomatic	уникати говорити прямо, ходити довкола, недоговорювати
18. Wrap your head around something	verb + object + adverb separable transitive idiomatic	зрозуміти щось складне
19. You can say that again	verb + object + adverb separable transitive idiomatic	це правда, цілковито вірно!
20. Barking up the wrong tree	verb + preposition inseparable transitive idiomatic	помилятися, шукати рішення не там

21. Don’t cry over spilt milk	verb + preposition inseparable transitive idiomatic	немає причин сумувати через уже здійснене
22. Good things come to those who wait	verb + preposition inseparable transitive idiomatic	хто терпить – тому віддається якщо зачекати, все вийде
23. Hit the sack (before …). He never hits the sack before midnight	verb + object + preps separable transitive idiomatic	дослівно: вдарити мішок лягти спати, піти спати
24. Go easy on someone. Don’t go easy on Sasha, he is too young	verb + object + prep separable transitive idiomatic	не суди суворо, будь м’якшим
25. Be up in arms (зброя, а не руки)	verb + prep + prep inseparable transitive idiomatic	бути обуреним, роздратованим, готовим до протесту
26. Keep an ear to the ground	verb + object + prepos separable transitive idiomatic	завжди тримати вухо гостро, бути насторожі, «тримати руку на пульсі»
27. To be out of swaddling clothes	verb + prep + prepos inseparable transitive idiomatic	вирости з пелюшок; стати дорослим
28. To be over the moon	verb + prepos	бути на сьомому небі

	inseparable intransitive idiomatic	від щастя; дуже щасливим
29. To green with envy	verb + prepos inseparable transitive idiomatic	дуже заздрити
30. To be in black mood	verb + preposition inseparable transitive idiomatic	бути у поганому настрої, бути роздратованим, пригніченим

SUMMARY

The research paper examines the translation of phrasal verbs in English language fiction, exploring their structural, semantic and contextual properties. Phrasal verbs represent a very important component of modern English. The study is based on a contextual, quantitative and comparative analysis of phrasal verbs identified in Charlotte Bronte's "Jane Eyre" and J.K. Rowling "Harry Potter and the Philosopher's Stone", representing two different historical periods of English language.

The result show that the most widely used type of phrasal verbs in texts is idiomatic construction which meaning depend on context. The analysis of Ukrainian translations shows that translators use strategies of contextual substitution, descriptive translation, semantic equivalence and a range of grammatical and lexical transformations with the aim to preserving the meaning and stylistic tone and the original-source expressions. The strategies provide an accurate transfer of narrative dynamics. Emotional tone and pragmatic meaning typical of the authors' writing.

***Keywords**:* phrasal verbs, fiction, semantics, translation transformations, translation.

Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ

Я, Бичина Анастасія Олександрівна, студентка 2 курсу магістратури, форми навчання заочна, факультету іноземної філології, спеціальність 035 «Філологія», освітньо-професійна програма переклад (англійський), адреса електронної пошти buchinanastya4444@gmail.com,

– підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Особливості використання фразових дієслів в англомовній художній літературі та проблеми їх перекладу» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлена;

– заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

– згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата 26.11.25 Бичина А.О.